

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Operace Dynamo
David Jahn

Plzeň 2018

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor Obecné dějiny

Bakalářská práce

Operace Dynamo

David Jahn

Vedoucí práce:

PhDr. Roman Kodet, Ph.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2018

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, červenec 2018

.....

Na tomto místě bych rád poděkoval PhDr. Romanu Kodetovi, Ph.D., za ochotu, trpělivost a cenné rady, které mi poskytl při psaní bakalářské práce.

Obsah

1. Úvod	1
2. Spojenectví Britů a Francouzů	4
3. Bitva o Francii	9
3.1. Situace před bitvou a znovuvyzbrojení	9
3.2. Bitva o Francii – 10. - 17. května	16
4. Operace Dynamo	22
4.1. Operace Dynamo - evakuace	30
4.2. Shrnutí a důsledky operace.....	30
5. Závěr	54
6. Seznam literatury	58
7. Resumé	61

1. Úvod

Tato práce je zaměřena na spojeneckou operaci Dynamo, která proběhla za druhé světové války. Příčiny války však započaly již po první světové válce, kdy Francie svými tvrdými mírovými podmínkami posunula Německo k nacismu a k Adolfovi Hitlerovi. Ten díky odporu k Francii a Versailleské mírové smlouvě získal, v době ekonomické krize, velké množství podporovatelů agresivní politiky. Ta nejdříve nutila spojence tolerovat znovuvyzbrojení Německa a poté, po dlouho stupňovaných politických tlacích, vyprovokovala spojence k vyhlášení války. Ti již nemohli ignorovat invazi podniknutou na polské území a tak 3. září 1939 byla Británií i Francií vyhlášena válka. Spojenci, aniž by stihli zasáhnout do bojů, byli svědky rychlého postupu německých tankových jednotek. Po porážce Polska, 6. října 1939, bylo jisté, že proběhne ofenziva na západ. Ta byla v první řadě vedena proti Dánsku a Norsku.

10. května roku 1940 přišel na řadu útok na Francii nesoucí název Fall Gelb. V důsledku této akce byly spojenecké síly rozděleny a následně donuceny k ústupu. Po neúspěšných pokusech o protiofenzivu a spojení rozdělených sil bylo téměř jisté, že bude nutné evakuovat britský expediční sbor. Pro tuto evakuaci byl zvolen francouzský přístav Dunkerque. Obklíčeným spojencům se podařilo přístavu dosáhnout jen díky nečekanému zastavení doposud postupující německé armády. Samotná evakuace, která byla označena jako operace Dynamo, probíhala od 27. května 1940 do 4. června 1940. Operace se i přes obtížné nalodování a neustálé vzdušné útoky setkala s velkým úspěchem. Evakuováno bylo přes 330 000 spojeneckých vojáků. Byl evakuován téměř celý expediční sbor a s ním i více než 130 000

francouzských vojáků. Nicméně bitva o Francii se již nevyvíjela dobře a tak Francouzi dohodli mír s Německem.

Motivací autora ke zpracování tohoto tématu byl jeho osobní zájem blíže prostudovat okolnosti a události spojené s britskou evakuací v přístavu Dunkerque. Spojenecká operace tohoto významu a rozsahu se autorovi jeví jako mimořádně zajímavým objektem ke zpracování.

Cílem této práce je prezentace a analýza britské evakuační operace Dynamo, která následovala po neúspěchu v bitvě o Francii. Velký důraz bude kladen zejména na samotný průběh operace Dynamo. Autor pokládá za nutné uvést téma v širším kontextu počáteční fáze druhé světové války a vztahů mezi Británií a Francií. Pokusí se objasnit, jak velký přínos měla operace pro Francii a jaký měla vliv na vzájemné vztahy těchto dvou velmocí. Jak spojenci postupovali po evakuaci a proč dal Adolf Hitler svým jednotkám povel zastavit postup? Autor by také rád přiblížil toto téma těm, kteří nejsou s tématem nikterak obeznámeni.

Jako hlavní zdroje pro tuto práci autorovi posloužily knihy *Válka v Evropě: První a druhý díl*, od autora Edwina Hyota a *Blitzkrieg* od Lena Deightona. Ti se ve svých knihách zabývají počátkem bleskové války v Evropě až po pád Francie.

Pro bližší seznámení s francouzskou problematikou a politikou, využil autor díla Juliana Jacksona a jeho dvě knihy: *Pád Francie a Francie v temných letech 1940-1944*. Dalším významným zdrojem byla kniha: *Bitva o Francii 1940* od autora Philipa Warnera.

Pro porovnání britsko-francouzských vztahů posloužila autorovi kniha od Winstona Churchilla: *Druhá světová válka, díl II.* a dále pak kniha *De Gaulle a Churchill* od Françoise Kersaudyho.

Pro detailní vyobrazení průběhu operace v přístavu Dunkerque zvolil autor knihy: *Dunkerque 1940* od spisovatele Patricka Wilsona, *Dunkerqueský zázrak* od Waltera Lorda a dílo *The Evacuation from Dunkirk: 'Operation Dynamo' 26 May – 4 June 1940* od autora Gardnera.

Spolu s těmito hlavními zdroji autor využil i vedlejších zdrojů a to hlavně pro doplnění či komparaci informací. Pro bližší seznámení s námořními silami Francie a Británie, autorovi posloužila kniha *The French Navy in World War II* od Paula Auphana a Jacqua Mordala a kniha *A History of the Royal Navy - World War II* od autora Duncana Redforda.

Při práci autor užívá metody přímé, kdy na základě studia historických pramenů prezentuje téma: operace Dynamo. Dále je využíváno komparativních metod k porovnávání určitých číselných údajů, ale také k porovnání postojů či názorů. V této práci je využito diachronního přístupu spolu s deduktivní či retrospektivní metodou. Autor vychází především ze studia monografií vydaných v českém a anglickém jazyce.

2. Spojenectví Britů a Francouzů

V době vypuknutí druhé světové války stála Francie s Británií na stejné straně barikády, tak jak tomu bylo i v předchozí válce. Nicméně vztahy těchto odvěkých rivalů byly do značné míry komplikované a plné nedůvěry. Svou zásluhu na tom jistě měly některé události z minulosti, které se však nesmazatelně vryly do paměti jak Francouzům, tak Britům. Pokud bychom zapátrali mnohem více do minulosti, můžeme určitý a přetrvávající odpor jeden k druhému hledat již od dob stoleté války. Vzhledem k velkým ambicím těchto velmocí je pochopitelné, že ke střetům zájmů docházelo v průběhu staletí mnohokrát. Jejich zájmy se například střetly v orientálních koloniích či v zámořských oblastech, kde obě velmoci budovaly své koloniální impérium. Posledním otevřeným vojenským střetem se staly napoleonské války, kde Británie znovu stála proti Francii. Od tohoto konfliktu však spolu nezkřížily zbraně. Nicméně to neznamená, že byla jejich mezinárodní politika vždy jednotná.

V roce 1898 došlo opět k neshodám kvůli koloniálním zájmům a to na africkém kontinentě. Vyústěním byla Fašodská krize, kterou se posléze podařilo urovnat diplomaticky a nikoliv vojensky. Celá událost nakonec vyzněla ve prospěch Britů. Francouzi byli nuceni se z dané oblasti stáhnout a museli uznat územní vliv Británie. Tato událost zůstala Francouzům v paměti a Británii byla zazlívána jako potupa a ponížení.¹

¹ KERSAUDY, Francois, *De Gaulle a Churchill*, Praha 2003, s. 33.

Vyřešit vzájemné koloniální rozpory v mimoevropských oblastech měla Srdečná dohoda, která byla uzavřena roku 1904. Dohoda určovala rozdělení vlivu Francie a Británie na africkém kontinentě. Po Srdečné dohodě na sebe dlouho nenechala čekat tak zvaná Trojdohoda. Ta, po podepsání roku 1907, zavazovala ke spojení i Rusko.² Tato trojice se stala pilířem pro alianci států Dohody, které se v první světové válce postavily proti státům Trojspolku.³ Konflikt vyzněl ve prospěch jak Francie, tak i Británie, nicméně spolupráce a koordinace těchto mocností byla velice obtížná. Tato zkušenost v některých armádních velitelích jen prohloubila nedůvěru a nelichotivé stereotypy na obou stranách.

Rozdílný postoj zaujali i při jednání kapitulčních podmínek. Zatímco Británie prosazovala mírnější kapitulční podmínky, Francie trvala na potrestání Německa co nejpřísněji. Vzhledem k tomu, že Francie nesla tíhu války nejvíce, bylo z velké části vyhověno francouzské straně. Označením Německa za agresora konfliktu mu byly vyměřeny velké finanční reparace. Velkou satisfakcí a zároveň pomstou za prusko-francouzskou válku se stal opětovný zisk Alsaska-Lotrinska. Francouzský premiér Clemenceau dále trval na výrazném odzbrojení Německa a dalších krocích, které měly eliminovat riziko Německé odplaty. Klíčovými kroky bylo například zrušení německého generálního štábu nebo zrušení branné povinnosti. Armáda byla povolena pouze v počtu 100 000 mužů pozemní armády a 15 000 mužů námořnictva.⁴ To bylo omezeno na šest bitevních lodí o maximálním

² WASSON, Ellis, *Dějiny moderní Británie – od roku 1714 po dnešek*, Praha 2010, s. 391.

³ Trojspolek – společenství Německa, Rakouska-Uherska a Itálie.

⁴ THOMAS, Nigel, *Německá armáda za druhé světové války*, Brno 2007, s. 7.

výtlačku 15 000 tun.⁵ Ponorkové loďstvo, tanky a jiná těžká technika či bojové letectvo bylo Německu zakázáno úplně.⁶ Dále pak Francie trvala na vyměření demilitarizovaného pásma v Porýní. Bylo naprosto zřejmé, především Německu, že šlo o nahromaděnou zášť, která byla projevena právě Versailleskou mírovou smlouvou. Tato zášť připravila živnou půdu pro další evropské konflikty. Výsledkem nebyl ani trvalý mír, ani zničení Německa jako velmoci.

V meziválečném období byl francouzský revanšizmus nahrazený téměř všeobecným pacifismem, projevovaný politikou appeasementu. Udržení míru měla zaručovat také nově vzniklá Společnost národů. Přesto však nebylo možné zabránit novým zbrojařským závodům. Bod, ve kterém se Britové s Francouzi opět rozešli, bylo vyměření maximální tonáže bitevních lodí. Roku 1922 byl Washingtonskou konferencí Francii vyměřen výtlač 175 000 tun, zatímco Velké Británii 525 000 tun.⁷ Tento nepoměr mohl ve Francii vzbuzovat podezření, že by se Británie mohla v budoucnu pokusit uplatnit svou převahu na moři k prosazení svých zájmů v Evropě či v zámoří.

Závody ve zbrojení byly značně zbrzděny krachem na newyorské burze v roce 1929 a ekonomickou krizí, která poté následovala. V Německu však tato situace, spolu s vysokými válečnými reparacemi, vyvolávala stále větší odpor k Francii i k celé Versailleské smlouvě. Stejně znechucení pociťoval i Adolf Hitler, který postavil svou rétoriku právě proti Francii a mírové smlouvě. Vzdávající popularita nacismu posouvala Adolfa Hitlera stále k větší politické moci a vlivu.

⁵ PEJČOCH, Ivo, NOVÁK Zdeněk, HÁJEK, Tomáš, *Válečné lodě. Druhá světová válka*, Praha 1993, s. 67.

⁶ PAVELEC, Mike, *Německé letectvo 1933-1945*, Praha 2011, s. 8.

⁷ PEJČOCH, s. 6.

Krátce po nástupu k moci v roce 1933 započalo opětovné vyzbrojování Německa.⁸ Bohužel Británie spolu s Francií v tomto období zaujímaly politiku appeasementu a tak agresivní politice Německa nedovedly adekvátně odpovědět. Nečinná zůstala i Společnost národů. Nerozhodnost a slabost velmocí přesvědčila Hitlera, že se Francie ani Británie nenechá zavléci do většího ozbrojeného konfliktu.

Již v roce 1934 byla v Německu znovuzavedena branná povinnost a rok později již bylo zahájeno budování wehrmachtu a luftwaffe.⁹ Vrcholem se pak stalo obsazení demilitarizovaného území v Porýní roku 1936.¹⁰ To vše proti nařízení mírových smluv a bez adekvátní protiakce ze strany Francie či Británie či snad Společnosti národů. V březnu 1938, opět proti nařízení mírových smluv, provedl Hitler připojení Rakouska k německé říši.¹¹ Poté v září téhož roku došlo, po dlouhodobém tlaku na československou vládu, k jednání o postoupení sudetské oblasti Německu. Jednání proběhlo 29. září 1938 v Mnichově za přítomnosti zástupců Německa, Itálie, Francie a samozřejmě i Británie.¹²

I v těchto případech bylo Německu vyhověno ve snaze vyhnout se válce. Toto rozhodnutí bylo především v Británii pozitivně kvitováno. Přesto však považovali spojenci za nutné projednat opatření pro případ vstupu do válečného konfliktu. Proto se již v únoru 1939 scházely generální štáby Francie a Británie. Byly dokonce uzavřeny

⁸ DEIGHTON, Len, *Blitzkrieg*, Praha 1994, s. 51.

⁹ THOMAS, s. 8.

¹⁰ HYOT, Edwin, *Válka v Evropě: První díl*, Praha 2000, s. 22.

¹¹ MACKENZIE, Simon, *2. světová válka v Evropě*, Brno 2012, s. 9.

¹² WASSON, s. 308.

dohody, které zavazovaly oba generální štáby k užší spolupráci. Projednány byly například zóny odpovědnosti ve Středozezemním moři.¹³

V první polovině března 1939 Hitler, přes příslib Mnichovské dohody, obsadil zbytek Československa. To vedlo spojence k zaručení nezávislosti Polska, které se mělo téměř jistě stát dalším cílem německé agresivní politiky.¹⁴ Tento krok byl víceméně prvním vykročením proti Hitlerovi a také prvním krokem z politiky ústupku. Po vykonstruované potyčce a po následném napadení Polska 1. září 1939 se již schylovalo k válce. Po neuposlechnutí spojeneckého ultimáta nebylo jiného východiska než 3. září vyhlásit Německu válku.¹⁵

Francie na tento útok zareagovala 7. září ofenzivou, kterou vedla přibližně 10 kilometrů do německého Sárska. Tím začala pro spojence tzv. Podivná válka. Británie vyslala, na pokyn britského ministerského předsedy Nevilla Chamberlaina, do Francie svůj expediční sbor, který však dorazil celý měsíc po vyhlášení války.¹⁶ Spojenci nebyli schopni Polsku pomoci, jelikož bojiště bylo příliš vzdálené a německý postup příliš rychlý. Navíc v danou dobu nikdo neměl informace o dodatku v německo-ruském paktu o neútočení, který se týkal rozdělení Polska mezi Německo a Sovětský svaz. Polsko čelilo několikanásobné převaze luftwaffe, která zastihla většinu polských letadel ještě na letištích, kde také byla zničena.¹⁷ Tím si německé letectvo získalo vzdušnou převahu nutnou k podpoře mechanizovaných a pěších divizí. Spojenci si od polského vzdoru slibovali mnohem více času potřebného ke

¹³ KERSAUDY, s. 28.

¹⁴ CAWTHORNE, Nigel, *Bitvy druhé světové války*, Frýdek-Místek 2007, s. 11.

¹⁵ ZALOGA, Steven, *Polsko 1939 – Zrození bleskové války*, Praha 2007, s. 11.

¹⁶ CAWTHORNE, s. 13.

¹⁷ BOYNE, Walter, *Křídla proti křidlům*, Praha 2001, s. 31.

zkoordinování společných sil.¹⁸ K tomu však nedošlo, jelikož 27. září se vzdala Varšava a 6. října roku 1939 byl polský vzdor zlomen úplně.¹⁹ Hitler tak mohl svou pozornost obrátit na západ. Francie se po úspěšné německé invazi do Polska opět stáhla ke svým hranicím a s defenzivní taktikou boje očekávala německý útok.

3. Bitva o Francii

3.1. Situace před bitvou a znovuvybrojení

Po spojenecké politice appeasementu se německá agrese již nedala déle tolerovat a po událostech v Polsku byla Francie s Británií zapojena do válečného konfliktu. Nicméně vzhledem k rychlosti německé invaze nebyli spojenci schopni přímo zasáhnout. Nyní bylo jisté, že se válka přesune na západní frontu. I přes politické ústupky a snahu odzbrojování Evropy se spojenci na eventuální válku připravovali.

Především Francie byla schopna vybudovat armádu s velkým respektem. Dalo by se říct, že politicky byla Francie více závislá na Británii, ale na druhou stranu Británie byla mnohem více závislá na Francouzské armádě. Již od konce první světové války se uvažovalo o vybudování nové sítě opevnění podél hranic s Německem. S prvními pracemi se započalo již v roce 1928 a to na území francouzských Alp.²⁰ Stavba této sítě opevnění, nazývána od roku 1935 Maginotovou linií, však výrazně zatěžovala finanční rozpočet na zbrojení. To se ukázalo

¹⁸ ALEXANDER, Martin, "Fighting to the Last Frenchman"? Reflections on the BEF Deployment to France and the Strains in the Franco-British Alliance, 1939-40. In: Historical Reflections 22, 1996, 1, s. 242.

¹⁹ ZALOGA, *Polsko 1939*, s. 84.

²⁰ ALLCORN, William, *Maginotova linie 1928-1945*, Praha 2007, s. 9.

jako velice problematické v době ekonomické krize, jelikož tím výrazně trpěl rozvoj ostatních armádních složek. Především letecký průmysl byl silně za nepřátelskou konkurencí. Po dokončení opevnění roku 1936 se vynaložená částka pohybovala kolem 5 miliard franků.²¹

Tato velká finanční zátěž nebyla jediným problematickým faktorem ve francouzském znovuvyzbrojení. Politická situace ve Francii byla od 20. let nestabilní a vládla levicově zaměřená Lidová fronta. Došlo ke znárodnění průmyslových podniků, což se nevyhnulo ani podnikům letecké výroby. To vyvolalo značný chaos a mělo to zásadní vliv na efektivitu ve výrobě.²² Navíc byly veškeré kroky znovuvyzbrojení dlouze diskutovány, což jen více zpomalovalo proces. Zlom pro zahraniční i vnitřní politiku Francie nastal po Mnichovské dohodě roku 1938. Tu totiž neodsouhlasilo 75 komunistických poslanců, což posloužilo francouzskému ministerskému předsedovi Daladierovi k nastolení nového směřování země a to směrem k antikomunismu.²³

Byl zrušen čtyřicetihodinový týden a byla nastolena daň z kapitálu. Tyto kroky způsobily řadu stávek, které byly tvrdě potlačovány, nicméně měly za následek prudké zvýšení kapitálu a tím i zvýšení financí na vyzbrojování. Efektivita se prudce zrychlila a od roku 1938 tím bylo ovlivněno i letecké zbrojení.²⁴ To však nemělo stanovenou jasnou koncepci využití letounů. Jelikož nebyla jasná doktrína o použití letectva v boji, nebylo ani jasné zda upřednostnit stíhací či bombardovací letouny. Z toho důvodu vznikaly projekty

²¹ ALLCORN, s. 9.

²² JACKSON, Julian, *Pád Francie*, Praha 2006, s. 34.

²³ JACKSON, Julian, *Francie v temných letech 1940-1944*, Praha 2006, s. 108.

²⁴ Tamtéž, s. 115.

strojů, které neměly konkrétní specifikace. Mezi velice kvalitní letouny francouzské Armée de l'Air patřily stroje Dewoitine D-510.²⁵ Těch se však do počátku bojů nestihlo vyrobit dostatečné množství. Zbylé typy francouzských letounů nebyly příliš zdařilé, nebo byly již zastaralé. V roce 1938 si dokonce francouzská vláda objednala od USA 4 500 strojů Curtiss, avšak do května roku 1940 jich bylo přesunuto na francouzskou půdu pouhých 200 kusů.²⁶ Celkem byla Francie připravena nasadit do akce přibližně 1286 strojů.²⁷ Ty byly rozmístěny do třech operačních zón, což poněkud omezovalo jejich rychlou a účinnou bojeschopnost.

Otázka tanků také nebyla ve francouzské armádě jasná. Zastánci myšlenky hromadného využití tanků se ozývali již roku 1919. Obecně však panoval názor, že tanky mohou sloužit jen jako podpora pěchoty a že nemohou divize složené pouze z tanků prolomit souvislou linii pěší armády. Proto také byly specifikace na výrobu tanků přizpůsobené potřebám pěchoty. Přes drobné technické nedostatky některých strojů byly však tanky Somua, R-32 a především těžké tanky B-1 v boji konkurence schopné. Roku 1933 byla ve Francii zřízena, jako první na světě, mechanizovaná divize.²⁸ Nicméně přes naléhání pro vytvoření těžkých tankových divizí byla tato koncepce zamítnuta. Z toho důvodu nebyl takový apel na výrobu velkého množství těžkých tanků B-1, kterých byl silný nedostatek. Francouzi spolu s Brity disponovali okolo 2600 tanky.²⁹ Ty, podobně jako letectvo, byly rozmístěny podél celé fronty. Zastáncem tankových divizí byl především Charles de Gaulle,

²⁵ MICHL, Jan, *Bitva o Francii – Příčiny porážky Armée de l'Air*, Praha 2011, s. 10.

²⁶ JACKSON, *Pád Francie*, s. 42.

²⁷ Tamtéž, s. 43.

²⁸ ZALOGA, Steven, *Panzerkampfwagen IV vs. Char B1 bis – Francie 1940*, Praha 2011, s. 42.

²⁹ DEIGHTON, s. 186-187.

generál Billotte a generál Héring.³⁰ Přesvědčivým argumentem se bohužel nestala ani mimořádná účinnost německých tankových divizi v Polsku. Vytvářeny byly až poté, co se spojenci střetli s německými tanky v květnu 1940.

Francie disponovala početným dělostřelectvem. V tomto ohledu dokonce své východní sousedy převyšovala. Dělostřelectvo však z velké části pocházelo z války předešlé a ve většině případů bylo stále ještě obsluhováno koňmi. Navíc téměř chyběla protitanková či protiletadlová obrana a munice.³¹

Vrchní velitel generál Gamelin byl na počátku sebevědomý. Někteří francouzští velitelé, kteří vyšli z předchozího konfliktu vítězně, nepovažovali za nutné měnit vítěznou taktiku boje. Panovala všeobecná důvěra v mužstvo. Avšak ekonomické potíže v armádě měly za následek velice špatné finanční ohodnocení vojáků. Těm navíc chyběl bojový duch a disciplína. Dokonce i velitelé volili spíše vzdálenější stanoviště od fronty, což často vedlo k neefektivitě a pomalému rozhodování. Například Gamelinův generální štáb byl umístěn na předměstí Paříže, daleko od fronty.³²

Všeobecný pocit bezpečí dodávala především rozsáhlá Maginotova linie, která téměř jistě určovala směr případného německého útoku. Východní hranice s Německem byly považovány za neprostupné. Mimo opevnění zde byla i přirozená bariéra v podobě Ardenského lesa. Bylo tedy velice pravděpodobné, že se bude opakovat postup přes belgické území. Zde však organizování francouzské

³⁰ ZALOGA, *Panzerkampfwagen IV vs. Char B1 bis*, s. 43.

³¹ DEIGHTON, s. 190.

³² JACKSON, *Pád Francie*, s. 59.

obranné taktiky narazilo na belgickou neutralitu, která vešla v platnost roku 1936.³³ Přestože stále probíhaly neformální kontakty obou armádních stran, nebylo možno provést žádná vojenská cvičení na belgickém území. Vypracovaný plán obrany počítal s rozestavěním anglofrancouzských jednotek od Maginotovy linie až podél belgických hranic. Po napadení Belgie se měly jednotky *BEF*³⁴, spolu s francouzskou 7. a 1. armádou, posunout na pozice podél řeky Dijle od Antverp po Namur. Zde se měly spojit s jednotkami Belgie.³⁵ Upravená verze tohoto plánu počítala dokonce s posunutím a spojením linie až do Nizozemí. 20. března 1940 padla poměrně schopná avšak appeasementem poznamenaná Daladierova vláda. Byla jí vyčítána neefektivita a chabá aktivita ve vedení války při operacích v Norsku.³⁶ Novým premiérem se stal Paul Reynaud, který však měl značné výhrady ke generálu Gamelinovi a po celou dobu usiloval o jeho odvolání.³⁷

Britové spoléhali především na námořnictvo Royal Navy. To se rozšiřovalo, přezbrojovalo a modifikovalo téměř po celou dobu od konce roku 1918. Důvěra ve válečné námořnictvo nebyla žádným překvapením. Britské ohrožení pozemními jednotkami bylo vzhledem k poloze britských ostrovů velice nepravděpodobné. Mimo loďstva, disponovala Británie také velice kvalitním letectvem. Stíhací letouny Hawker Hurricane či moderní Supermarine Spitfire byly mimořádně kvalitní, nicméně v letech 1939-1940 jich britská *RAF*³⁸ byla schopna

³³ ŠNAJDR, Miroslav, *Úder blesku – Letecká válka 10. května 1940*, Praha 2010, s. 15.

³⁴ BEF – British Expeditionary Force - označení pro britský expediční sbor.

³⁵ JACKSON, Pád Francie, s. 52.

³⁶ MOSIER, John, *Mýtus o blitzkriegu*, Praha 2004, s. 80.

³⁷ JACKSON, *Francie v temných letech 1940-1944*, s. 132.

³⁸ RAF – Royal Air Force – označení pro britské armádní letectvo.

dát k dispozici jen velice málo. Britský ministerský předseda Neville Chamberlain v roce 1938, po zhoršující se situaci v Evropě, nařídil přezbrojení stálé i záložní armády. Došlo i k zreorganizování armádních složek a zavedena byla také branná povinnost. V roce 1939 dal povel k vyslání britského expedičního sboru do Francie. „V květnu roku 1940 se BEF skládal z celkem deseti divizí, rozdělených do tří sborů. I se zálohami šlo o 237 319 mužů, zhruba 300 tanků a mnoho dalších zbraní a vozidel.“³⁹

V otázce použití tanků byla i Británie stále konzervativní a tak byly tanky konstruovány především pro podporu pěchoty. Přesto byl například britský tank Mark II Matilda, díky svému pancéřování, velice účinný. Britské válečné letectvo vyhradilo pro boj ve Francii 416 svých letadel.⁴⁰ Expedičnímu sboru velel polní maršál John Gort, který spadal pod velení francouzské armády. Měl však právo, v případě, že by se domníval, že obdržení rozkaz přímo ohrožuje jeho jednotky, diskutovat rozhodnutí s britskou vládou a válečným kabinetem.⁴¹

Válečné znovuvybrojování Německa je spojeno až s nástupem Adolfa Hitlera v roce 1933. Ten během krátkého časového úseku vybudoval mohutnou armádu, která byla schopna vyrovnat se armádě francouzské. V květnu roku 1940 měl k dispozici přibližně 135 pěších divizí a mohutné letectvo.⁴² Oproti Francii, nebyl Hitler nakloněn konzervativnímu stylu boje a tak byl ochoten přijmout myšlenku rozsáhlého využití tanků v samostatných divizích. Ty za podpory letectva nyní tvořily hlavní údernou sílu koncepce bleskové války.

³⁹ ŠNAJDR, *Úder blesku*, s. 10.

⁴⁰ BOYNE, s. 40.

⁴¹ ŠNAJDR, *Úder blesku*, s. 10.

⁴² Tamtéž, s. 16.

Pro podporu pozemních jednotek se velice osvědčily německé střemhlavé bombardéry Junkers Ju 87 – Stuka. Hlavní část stíhacího letectva tvořily stíhačky Bf 109 a mohutné stíhací bombardéry Bf 110.⁴³ Mezi luftwaffe a tankovými divizemi byla klíčová součinnost akcí. Té bylo docíleno díky spojovatelům luftwaffe, kteří byli součástí tankových i pěších divizí.⁴⁴ Pro boje ve Francii mělo Německo k dispozici přibližně 2700 svých tanků.⁴⁵ Ty sice svými kvalitami příliš nepřevyšovaly soupeře, nicméně jejich způsob využití byl mimořádně efektivní. Využívány byly především stroje PzKpfw I a PzKpfw II. Doplněny byly od roku 1939 o tanky české výroby, zařazené pod označením PzKpfw 35(t) a PzKpfw 38(t). Německá armáda jich zařadila do svých jednotek přibližně 334.⁴⁶

Po dlouhém osmiměsíčním čekání se německá armáda opět dala do pohybu, nyní s cílem obsadit Norsko a Dánsko. Obsazením si Německo slibovalo zajištění dodávky železné rudy ze Švédska. Navíc by tím bylo možné monitorovat pohyb spojeneckých plavidel v Severním moři.⁴⁷ Úspěch v této operaci byl pro obě strany klíčový. Francie, s novým iniciativním premiérem Paulem Reynaudem, se spojila s Británií a společně vyslaly do Norska spojený britsko-francouzský svaz válečných plavidel zároveň s pěchotou. Německo do této operace zapojilo především luftwaffe a výsadkové oddíly. 9. dubna 1940 bylo velice rychle obsazeno Dánsko a poté se vedly boje v Norsku. To vzdorovalo až do 10. června. Spojenci byli nuceni již

⁴³ HARVEY, A. D., *The French Armee de l'Air in May-June 1940: A Failure of Conception*. In: *Journal of Contemporary History*, 25, 1990, 4, s. 448.

⁴⁴ DEIGHTON, s. 172.

⁴⁵ LIGHTBODY, Bradley, *The Second World War: Ambition to Nemesis*, London 2004, s. 66.

⁴⁶ ZALOGA, *Panzerkampfwagen IV vs. Char B1 bis*, s. 48-49.

⁴⁷ MACKENZIE, s. 19.

24. května Norsko opustit a bránit Francii.⁴⁸ V důsledku neúspěchu této operace, rezignoval premiér Neville Chamberlain, kterého 10. května 1940 nahradil jeho největší kritik Winston Churchill.⁴⁹

3.2. Bitva o Francii – 10. - 17. května

V květnu roku 1940 byly spojenecké síly rozmístěny na svých obranných pozicích od Severního moře, podél belgických hranic až po Maginotovu linii. Nejseverněji se nacházela 7. armáda generála Girauda se silou 7 elitních pěších divizí, 2 motorizovaných pěších divizí a 1 mechanizované divize. Na jeho levém křídle zajišťoval oblast BEF, který zde disponoval 9 pěšími divizemi a jednou tankovou brigádou. Britský expediční sbor podléhal velení vikomta Gorta. Velká část belgických hranic až k Maginotově linii spadala pod kontrolu 1. armádní skupiny, do které patřila 1., 2. a 9. armáda. Skupinu měl na pověření generál Billote a disponoval 14 pěšími divizemi, 3 motorizovanými a 6 lehkými mechanizovanými divizemi. Generál Billote měl, mimo jiné, zajistit součinnost armád spolu s Belgičany. Maginotovu linii obsluhovala 2. armádní skupina disponující 44 divizemi. K dispozici měla i záložních 22 divizí, z čehož 3 byly tankové a 2 motorizované. Ty sloužily pro případ napadení z jihu.⁵⁰

Belgičané disponovali 22 divizemi⁵¹, z čehož 4 divize tvořily záložní síly.⁵² Velkou a mimořádně důležitou úlohu plnila pevnost Eben-Emael, která byla považována za nedobytnou. Nacházela se v

⁴⁸ LIGHTBODY, s. 63.

⁴⁹ ČEJKA, Eduard, *Bitva o Francii*, Plzeň 1994, s. 69.

⁵⁰ JACKSON, *Pád Francie*, s. 57.

⁵¹ ALEXANDER, s. 260.

Belgii u Albertova kanálu, odkud byla schopna bránit mosty přes kanál i silnice a cesty směřující na západ.⁵³ Spojenci předpokládali, že se stane cílem německého útoku, jelikož po případném dobytí by bylo možno přesunout tankové divize směrem k Francii. Počítalo se však, že je pevnost schopna odrazet nápor německých útoků alespoň pět dní. To by umožnilo posun anglofrancouzských jednotek k obranným pozicím.

Nizozemci měli k dispozici celkem 10 aktivních divizí a 2 záložní.⁵⁴ Velká síla nizozemské armády spočívala v moderní protiletadlové obraně o síle 275 moderních protiletadlových děl.⁵⁵

Německo v původních plánech na západní ofenzivu chtělo postupovat téměř totožně, jak tomu bylo za první světové války. Adolf Hitler tím však nebyl příliš nadšen a obával se vleklého boje. Na ten zatím nebylo Německo připraveno, a tak bylo třeba rychlých vítězství. Byl proto přijat Mansteinův plán, který navrhoval postup středem a to přes obtížný terén Arden.⁵⁶ Plán měl být proveden zároveň s postupem přes státy Beneluxu, což by spojenece přinutilo soustředit síly v Belgii. Mansteinův plán zvaný sek srpem, byl přijat a dlouze nacvičován přes celé zimní období mezi lety 1939-1940.⁵⁷ Vrchním velitelem německých pozemních ozbrojených sil se stal Walter von Brauchitsch.⁵⁸

Pro tuto ofenzivu byly německé armády rozděleny do třech armádních skupin. Generál Fedor von Bock měl na starosti útok směrem na Nizozemí. Velel armádní skupině B, která se skládala z 18. a

⁵³ WARNER, Philip, *Bitva o Francii 1940*, Plzeň 2005, s. 68.

⁵⁴ ŠNAJDR, Úder blesku, s. 16.

⁵⁵ MOSIER, s. 97.

⁵⁶ DEIGHTON, s. 204.

⁵⁷ MASON, Henry, *War Comes to the Netherlands: September 1939-May 1940*. In: *Political Science Quarterly*, 78, 1963, 4, s. 552.

⁵⁸ DEIGHTON, s. 195.

6. armády o celkovém počtu 29 divizí.⁵⁹ Z nich byly 3 motorizované a 3 tankové. K dispozici také měla 4 600 cvičených výsadkářů.⁶⁰ Skupina armád A byla namířena od Lutychu po Lucembursko a velel ji generál Karl von Rundstedt. K dispozici měl 4., 12. a 16. armádu čítající celkem 45 pěších divizí, 7 tankových divizí a 3 motorizované divize. Tankové divize využívaly všechny těžké tanky, které mělo Německo k dispozici. Generál Wilhelm von Leeb velel skupině armád C, která měla zaujmout pozice podél Maginotovi linie a případně se pokusit o průlom. Skupina C měla spíše jen zaměstnávat a udržovat v bojové pohotovosti Francouze. Na to měla vyhrazených 17 pěších divizí.⁶¹ V záloze čekalo 42 německých divizí.⁶² Göringova luftwaffe na tuto operaci vymezila 3 826 bojových letadel, které byly rozděleny do luftflotte 2 a 3.⁶³

Po dlouhém čekání se již ve Francii příliš nevěřilo, že ke střetu dojde a spíše panovalo přesvědčení, že se situace urovná u jednacího stolu. Německá luftwaffe však pouze vyčkávala na vhodné podmínky pro letecké akce. Ty nastaly 10. května 1940 a tak byla v časných ranních hodinách zahájena ofenziva na západ.⁶⁴

Prvním cílem luftwaffe bylo zničení silnic, železnic a letišť v Nizozemí, Belgii a Francii. Boje započaly na nizozemských hranicích. Současně byli nad Rotterdamelem a Haagem shozeni výsadkáři, kteří velmi rychle zajistili důležité mosty na řece Rýn, jejichž obsazení bylo

⁵⁹ JACKSON, *Pád Francie*, s. 54.

⁶⁰ ŠNAJDR, *Úder blesku*, s. 31.

⁶¹ JACKSON, *Pád Francie*, s. 54.

⁶² THOMAS, s. 14.

⁶³ ŠNAJDR, Miroslav, *Muži a stroje proti přívalu- Stíhači RAF a Hitlerův blitzkrieg 1940*, Praha 2013, s. 13.

⁶⁴ WARNER, s. 63.

klíčové pro postup mobilních jednotek.⁶⁵ Německo touto akcí získalo důležitý moment překvapení. Dalšího momentu překvapení Němci dosáhli při dobývání belgické pevnosti Eben-Emael. Díky shoení pouhých 77 výsadkářských ženistů a za použití tichých kluzáků, byla pevnost z velké části dobytá během pár minut a to za minimálních ztrát na německé straně.⁶⁶

Spojenci, aniž by tušili tento bleskový zvrát v jejich plánech, postupovali podle plánu D na své pozice. Na těch však již byli ustupující Belgičané. 11. května byli donuceni ustupovat i Nizozemci. Ti však nemohli ustupovat na smluvené pozice, jelikož rychlý německý postup jim již odřízl cestu. V důsledku toho ani francouzské jednotky na severu postupující do Nizozemí nemohly na pozice a musely se proto 12. května stáhnout k Antverpám.⁶⁷

Německá skupina armád A postupovala, podle plánu, k Ardenám. Pro případný útok ze vzduchu jim luftwaffe poskytla silnou leteckou podporu. Nicméně jejich postup nikdo neočekával a tak 12. května překonala obtížný terén téměř bez potíží. Oblast Arden byla bráněna výrazně slabšími oddíly 9. armády generála Corapa a 2. armády generála Huntzigera. Corapova armáda zahrnovala 9 divizí, z čehož 2 byly mechanizované. Ze zbylých 7 pěších divizí byly pouze 2 pravidelné jednotky. Zbytek armády tvořily pevnostní jednotky a záložní jednotky s věkovým průměrem nejméně 35 let. Huntzigerova 2. armáda čítající 9 divizí také obsahovala 2 divize záložníků.⁶⁸ Jednotky postrádaly protitankové a protiletadlové zbraně a neměly ani patřičný

⁶⁵ HYOT, *První díl*, s. 184.

⁶⁶ MOSIER, s. 103.

⁶⁷ JACKSON, *Pád Francie*, s. 62.

⁶⁸ Tamtéž, s. 59.

výcvik. Divize zaujímající sektor od Dinantu po Sedan, nyní čelily náporu silných tankových divizí německé armádní skupiny A.

Úspěch zaznamenala především Rommelova 7. a Guderianova 1. a 10. tanková divize. Jako první pronikla k řece Maase 7. tanková divize, která postupovala severně od Arden až k městu Dinant. I přes značné obtíže a urputný boj francouzské obrany se v noci 12. května, podařilo překonat řeku a prolomit obrannou linii.⁶⁹ Obtíže při postupu zaznamenaly i Guderianovi divize, které si hledaly cestu k Sedanu z jižní části Arden. Svých pozic na severním břehu Maasy dosáhla 1. a 10. tanková divize 12. května. Do potíží a časové tísně se však dostala 2. tanková divize, jejíž absence rovněž znamenala absenci dělostřelectva. Přesto bylo rozhodnuto o útoku, který měl být proveden následující den v 16:00. Chybějící dělostřelectvo mělo být nahrazeno mohutnou podporou luftwaffe.⁷⁰

Proti intenzivním náletům střemhlavých bombardérů nemělo francouzské dělostřelectvo příliš šanci a tak se 13. května dopoledne muselo spojenecké vojsko stáhnout do krytých zákopů.⁷¹ Němci téhož dne překonali řeku a vytvořili tak předmostí pro postup tankových divizí. Ve francouzské obraně vznikl 8 kilometrů klín, vedoucí až k Sedanu.⁷²

Spojenci na průlom chtěli zareagovat okamžitou protiofenzivou. 14. května britská RAF bombardovala vzniklé předmostí, nicméně

⁶⁹ DEIGHTON, s. 224.

⁷⁰ GUDERIAN, Heinze, *Guderian- Vzpomínky generála*, Brno 2009, s. 101.

⁷¹ JERSAK, Tobias, *Blitzkrieg Revisited: A New Look at Nazi War and Extermination Planning*. In: *The Historical Journal*, 47, 2000, 2, s. 568.

⁷² DEIGHTON, s. 241.

neúspěšně a za velkých ztrát. Ze 71 letounů bylo 40 sestřeleno.⁷³ Neúspěchem skončil i pozemní protiútok vedený francouzskými tanky. Protiútok byl velice špatně zorganizován a veden bez jakékoliv vzdušné či dělostřelecké podpory. Po tomto neúspěchu nechal francouzský generál Charles Huntziger rozptýlit tanky mezi divize pěchoty.⁷⁴ Tím připravil spojence o jedinou efektivní sílu proti německému postupu. Navíc nařídil části své 2. armády, aby se stáhla, čímž byl sedanský průlom ještě zvětšen.⁷⁵

Zatímco byl do středu spojeneckých armád vražen klín, dařilo se německému postupu nejen na Maase, ale také na severu. 14. května provedlo luftwaffe masivní nálet na nizozemský Rotterdam.⁷⁶ Přes srdnatý odpor bylo, v důsledku náletu, 15. května nuceno kapitulovat.⁷⁷ Téhož dne Paul Reynaud naléhavě žádal Churchilla o letecké posily. Jen díky Churchillově víře, že se časem bude muset německý postup zastavit, přesvědčil válečný kabinet k vyslání dalších deseti letek na francouzské území.⁷⁸

Německý postup tankových divizí byl natolik rychlý a úspěšný, že zaskočil jak spojenecké armády, tak i německé velení včetně Adolfa Hitlera. Ten se obával nastávajícího protiútoků, který by mohl předsunuté jednotky odříznout a zmařit tak rozhodující vítězství. Dalece předsunuta byla především uskupení vojsk pod velením Rommela a Guderiana. 16. května dostaly tyto jednotky povel zastavit postup a

⁷³ ŠNAJDR, *Muži a stroje proti přívalu 1940*, s. 180.

⁷⁴ WARNER, s. 81.

⁷⁵ Tamtéž.

⁷⁶ MASON, s. 576.

⁷⁷ Tamtéž, s. 577.

⁷⁸ KERSAUDY, s. 45.

vyčkat na příchod pěchoty, která by poskytla krytí z bočních stran. Po energetických protestech generála Guderiana mu však bylo dovoleno v postupu pokračovat.⁷⁹ Svědčí to však o neobvykle rychlém a překvapivém zhroucení francouzské obranné linie.

Spojenci na rychlost postupu nedokázali efektivně odpovědět. Dalším velkým problémem byla velice špatná součinnost armád a tak například britské a belgické jednotky dostávaly rozkazy s denním zpožděním, což bylo při rychlém postupu německých sil příliš.

17. května byl Němci získán belgický Brusel. I to bylo impulsem k dovolání Gamelina a nahrazením generálem Weygandem. V té době se však nacházel v libanonském Bejrútu, což znamenalo, že byl schopen dorazit do Francie až 19. května.⁸⁰ Změna velení však žádný úspěch nepřinesla. Generál Weygand byl pokročilého věku a byl, stejně jako jeho předchůdce, schopen uvažovat nad postupem německých sil jen rychlostí pěchoty. Situace se ani pro BEF nevyvíjela dobře a John Gort již upozorňoval britskou vládu na eventuální odsun jednotek zpět za moře. Až do 17. května o tom nechtěl Winston Churchill ani slyšet. Po zhoršující se situaci a po návštěvě Francie však dal téhož dne pokyn pro Royal Navy, aby vypracovala plán evakuace britských jednotek.⁸¹

4. Operace Dynamo

Přestože bitva o Francii ještě stále nebyla dobojována, pro britský expediční sbor se již plánoval odsun zpět do vlasti. Vzhledem k tomu, že BEF spadal pod velení francouzské armády, musel i nadále

⁷⁹ GUDERIAN, s. 108.

⁸⁰ DEIGHTON, s. 261.

⁸¹ HYOT, Edwin, *Válka v Evropě: Druhý díl*, Praha 2001, s. 13.

pokračovat v bojích. Vše nasvědčovalo nezdaru defenzivy, když německé jednotky prorazily obrannou linii na řece Maase. Vzniklé předmostí bylo navíc kvůli nezdařilé protiofenzivě zvětšeno a tím se britské jednotky na severu dostaly do obklíčení. Spolu s nimi pochopitelně i francouzské a belgické jednotky operující na severu. Z důvodu těchto událostí z 13. a 14. května nebyla téměř jiná možnost než se pokusit o postup na sever k moři a to dříve, než je německé oddíly obklíčí úplně.

Po několika stížnostech na velitelské schopnosti francouzských nadřízených bylo britskou vládou připuštěno, že by bylo moudré uvažovat i nad možností evakuace. 16. května se mohl sám Winston Churchill přesvědčit o bezradnosti francouzské vlády. 17. května tato zkušenost přiměla britskou vládu, aby dala pokyn námořnictvu k vypracování evakuačního plánu. Velením operace, nesoucí název *Dynamo*, byl pověřen viceadmirál Bertram Ramsay.⁸²

Již dříve, než byl oficiálně vydán rozkaz k vypracování plánů, bylo britskou admirálatou vydáno nařízení, které vyzývalo majitele výletních lodí k registraci plavidel od 9 metrů do 30 metrů. Plavidla byla okamžitě shromažďována v přístavu Sheerness, nacházející se v ústí řeky Temže.⁸³ V době plánování počítal viceadmirál se třemi evakuačními body a to s přístavy v Boulogni, Calais a Dunkerque. 20. května se již značně velká flotila plavidel všeho druhu formovala na pobřeží britských ostrovů. Součástí byla i mála plavidla potřebná k vyzvednutí vojáků přímo z pláže. Posádky těchto plavidel tvořili dobrovolníci a přímo majitelé plavidel. O plánované evakuaci nebyla

⁸² CHURCHILL, Winston S., *Druhá světová válka, díly II.*, Praha 1993, s. 62.

⁸³ HYOT, *Druhý díl*, s. 13.

informována ani Francie, ani Belgie. Britové vzhledem k pokračujícím bojům nechtěli vzbudit ve Francouzích ještě větší beznaděj.⁸⁴

Zatímco na Britských ostrovech byla plánována eventuální evakuace, kterou byl Churchill ochoten podniknout pouze v případě nouze, John Gort byl již od neúspěchu u Sedanu a zhoršující se situace na severu rozhodnut nepokračovat v boji. Po předchozích stížnostech u britské vlády na neschopnost a na poráženeckou morálku francouzských velitelů, měl nyní k odsunu svých jednotek pádné argumenty.

Německu se podařilo realizovat plán na rozdělení spojeneckých armád a stále více hrozilo, že se jednotky na severu octnou v úplné izolaci od zbytku spojeneckých sil. Rychlostí, s jakou německé tanky postupovaly, nebyli spojenci schopni efektivně čelit. Plánované protiofenzivy, k určitým liniím, byly často rušeny, jelikož nepřítel dané linie již překročil. Navíc byla armáda materiálně i morálně velice oslabena. Velice utrpělo francouzské letectvo, které 16. května disponovalo už jen pouhými 150 stíhačkami.⁸⁵ I Britové přišli při leteckých akcích o mnoho zkušených letců a strojů. Pokusy o protiofenzivu probíhaly od 17. do 19. května a to 4. tankovou brigádou, které velel Charles de Gaulle. Protiofenziva probíhala bez efektivní podpory dělostřelectva či letectva. Přesto však zaznamenala dílčí úspěchy poblíž francouzského Laonu.⁸⁶ Nicméně brigáda byla nucena stáhnout se na jih, kde operovaly německé tankové divize.

17. května byla v Belgii obsazena Lovan a Brusel. Spojenecké jednotky byly nuceny ustoupit směrem ke francouzským hranicím a k

⁸⁴ CHURCHILL, s. 62.

⁸⁵ KERSAUDY, s. 44.

⁸⁶ MICHL, s. 174.

Arrasu. Na severu se německý postup díky absenci BEF, značně urychlil a bylo tak možné Brity odříznout od jejich zásobovacích cest z pobřeží Belgie. V Arrasu Gort shromáždil polní dělostřelectvo, 2 pěší prapory a tankovou brigádu o síle 75 tanků, ke které se připojila poničená lehká mechanizovaná divize o síle 60 tanků Somua.⁸⁷ Britské pěší prapory však nebyly příliš dobře vycvičené, jelikož jim doposud bylo svěřováno jen kopání zákopů. Britská tanková brigáda také nebyla v nejlepším možném složení. Pouze 16 strojů z celkového počtu byly účinné tanky Mark II Matilda.⁸⁸

18. května se obrněné jednotky generála Guderiana, dostaly do města Péronne a Rommelovy do Cambrai. Rommelův postup poté směřoval směrem k Arrasu. 20. května se mu podařilo obsadit strategické výšiny poblíž města, odkud očekával britský útok. Právě zde se měla 21. května, uskutečnit spojenecká protiofenziva, kterou se měli britské jednotky dostat z obklíčení německých tanků.⁸⁹ Útoku se měly účastnit 2 britské divize a část francouzské 3. lehké mechanizované divize o síle asi 250 tanků.⁹⁰

Britové v útoku zaznamenali poměrně úspěch a podařilo se jim zatlačit Rommelovi oddíly několik kilometrů zpět na jih a zničit velké množství tanků. To bylo překvapením pouze pro německé oddíly, ale také pro francouzské posádky tanků, které se mylně domnívaly, že protitanková děla patří Německu. Po vzájemně opěťované palbě a po několika ztrátách tanků Somua se omyl objasnil. Němci nebyli schopni silně pancéřovaným britským a francouzským tankům efektivně čelit.

⁸⁷ DEIGHTON, s. 262.

⁸⁸ HYOT, *První díl*, s. 213.

⁸⁹ JACKSON, *Francie v temných letech 1940-1944*, s. 133.

⁹⁰ HYOT, *První díl*, s. 215.

Později však vytvořili linii protiletadlových děl a za přímé palby byl britský postup zastaven.⁹¹ Bitva o Arras byla mimořádně důležitým momentem, jelikož to byla první velice úspěšná spojenecká protiofenziva. Přestože Němci nebyli poraženi, zaznamenali velké ztráty, které si vynutily několikadenní opravy a zastavení postupu.⁹² To bylo velice důležité vzhledem k tomu, že Britové již uvažovali o ústupu k přístavu Dunkerque.

Již 20. května generál Guderian, se svými tanky dosáhl pobřeží Lamanšského průlivu. Tím se na severu ocitla francouzská, anglická a belgická vojska téměř v obklíčení. 22. května dostala německá skupina armád B rozkaz postupovat přes Armentières dále pak přes Ypry až k belgickému přístavu Oostende.⁹³ Cílem bylo odříznout belgické přístavy. Ve stejný den se měly tankové divize generála Guderiana zaměřit na francouzské přístavy v Lamanšském průlivu. 1. tanková divize skupiny armád A měla obklíčit Calais, zatímco 2. tanková divize se měla přesunout do Boulogne. 10. tanková divize měla vyrazit směrem k Dunkerque.⁹⁴

Kdyby se tak stalo, Němci by téměř jistě ovládli přístavy určené k evakuaci mnohem dříve, než by se spojenecké síly dostaly k moři. Generál Kleist však rozhodl, že by 10. tanková divize měla zůstat jako záloha.⁹⁵ Toto rozhodnutí se brzy ukázalo jako osudně chybné, jelikož to byl právě Dunkerque, který se stal pro britskou operaci klíčovým. Německé velení se však stále obávalo spojeneckého útoku na

⁹¹ HYOT, *První díl*, s. 217.

⁹² DEIGHTON, s. 265.

⁹³ ČEJKA, s. 419.

⁹⁴ WARNER, s. 142.

⁹⁵ Tamtéž, s. 139.

nechráněná křídla dlouhého koridoru. Tím by mohlo dojít k odříznutí německých tanků a mohlo by to v konečném důsledku zcela ohrozit průběh bitvy. Tato obava se stala reálnější po spojenecké ofenzivě na jihu Arrasu, kde se ukázalo, že není radno podceňovat spojenecké tankové síly.⁹⁶

Nová spojenecká protiofenziva se ve skutečnosti opravdu plánovala. Weygandův plán tentokrát počítal s útokem jak ze severu, tak i z jihu. Protiofenzivu měl mít na starosti velitel 1. armádní skupiny generál Billotte. Ten však 23. května zahynul při autonehodě. Jeho nástupce Blanchard obdržel veškeré podrobnosti o celý den později.⁹⁷ Tím se plánování výrazně zdrželo. Francouzská organizace a součinnost armád byla, oproti Německu, na nízké úrovni. Situaci komplikoval i fakt, že radiové spojení mezi spojenci bylo velice špatné. Zorganizovat účinnou protiofenzivu, která by udeřila ve správný čas, se ukázalo, jako nemožné.

24. května Němci po tvrdém odporu získali přístav Boulogne a další jejich divize pokračovaly směrem na Calais. Generál Guderian získal zpět kontrolu nad 10. tankovou divizí a tak bylo možné poslat 1. tankovou divizi k Dunkerque a 10. tankovou divizi ke Calais, tak jak tomu mělo původně být. Již 24. května se divize postupující k Dunkerque nacházela přibližně 15 kilometrů od přístavu.⁹⁸

Když se již zdálo, že od vítězného triumfu dělí generála Guderiana pouze jeden prapor BEF, dostal od generála Rundstedta rozkaz zastavit postup. Tento rozkaz však nepocházel přímo od něj. Po

⁹⁶ JERSAK, s. 568.

⁹⁷ JACKSON, Pád Francie, s. 121.

⁹⁸ GUDERIAN, s. 115.

svém tažení bylo třeba přeskupit síly, jelikož o značnou část techniky kvůli závadám již přišel.⁹⁹ Tento důvod posloužil Hitlerovi k vydání příslušného rozkazu. Německé velení mělo stále obavy ze spojeneckého útoku. Zaskočení vlastním úspěchem se obávali, že by případné vítězství mohlo být ztraceno, kdyby byly dalece předsunuté tankové jednotky odříznuty.¹⁰⁰

23. května proběhla porada polního hlavního štábu, kterého se účastnil Adolf Hitler, polní maršál Keitel a generálové Jodl, Halder a von Brauchitch. Přítomen byl i Hermann Göring. Generálové projevovali své obavy ohledně bezpečí tankových divizí. Připomínali, že oblast kolem Dunkerque je velice podobná oblastem v Nizozemí. Tam platí obranná taktika zatopení oblasti pomocí kanálů. Stejně jako oblasti v Nizozemí, tak i oblast v okolí Dunkerque je mírně pod hladinou moře. Takový stav by znamenal velice obtížný terén pro pohyb tankových divizí. Navíc by bylo možno postupovat pouze po vyvýšených silnicích, což by činilo tanky velice zranitelné.¹⁰¹

Hitlera k rozkazu přimělo i přeskupení sil generála Rundstedta.¹⁰² Hitler dostával k dispozici hlášení o ztrátách. V případě tanků byla hlášení značně znepokojivá. Proto nechtěl tankové divize vystavovat ohrožení. V případě tankových divizí však byla hlášení mírně zavádějící. Tanky, které byly jeden den hlášeny jako zničené, bylo možno do druhého dne opravit a opětovně nasadit do akce.¹⁰³

⁹⁹ WARNER, S. 148.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 142.

¹⁰¹ HYOT, *Druhý díl*, s. 12.

¹⁰² JERSAK, s. 568.

¹⁰³ HYOT, *Druhý díl*, s. 12.

Dalším možným důvodem mohl být záměr, ušetřit britský expediční sbor jako projev dobré vůle, což by mělo pomoci k jednáním o míru. Hitler v mnoha případech projevoval určité sympatie a obdiv k Británii.¹⁰⁴ Jeho hlavním cílem byla nadvláda v Evropě a zničení Francie. Nicméně v době, kdy boj o Francii nebyl ještě vyhraný a rozhodovat mohly i obklíčené britské jednotky, je více pravděpodobné, že spíše měl obavu o své vlastní síly a o ztrátu svých tanků. Všechny tyto obavy měl uklidnit vrchní velitel luftwaffe, Hermann Göring, který prohlásil, že letectvo situaci zvládne samo. 24. května byl tedy vydán rozkaz k zastavení postupu u kanálu řeky L'Aa nacházejícím se poblíž přístavu Dunkerque.¹⁰⁵

Britové se chystali během deseti dní evakuovat BEF. Dobytím všech přístavů hrozilo, že se octnou ve slepé uličce. To by znamenalo pro britskou armádu katastrofu, jelikož na území byla nasazena téměř veškerá jejich vojenská síla a technika. Svědčí to o počátečním sebevědomí a důvěře ve vítězství. Ta nyní ani zdaleka nepanovala. Velitel John Gort byl přesvědčen, že jedinou nadějí je ústup a odsun vojsk ze země. Ústup byl zahájen prakticky ihned po neúspěchu v bitvě u Arrasu.¹⁰⁶

24. května bylo zachyceno německé hlášení s příkazem zastavení postupu německých vojsk. Francouzi se mylně domnívali, že Německu již dochází síly. Jejich plánovaná protiofenziva se tím měla urychlit.¹⁰⁷ 26. května obdržel Gort a jeho jednotky rozkazy k účasti na plánovaném útoku. Současně však obdržel rozkaz své vlastní vlády, aby se, spolu s

¹⁰⁴ DEIGHTON, s. 275.

¹⁰⁵ LORD, Walter, *Dunkerský zázrak*, Praha 2004, s. 34.

¹⁰⁶ HYOT, *První díl*, s. 222.

¹⁰⁷ HYOT, *Druhý díl*, s. 14.

jednotkami, stáhl k přístavu Dunkerque a tak účast na útoku odmítl.¹⁰⁸ Na tento rozkaz již delší dobu čekal, jelikož on sám již bojovat ve špatně zorganizovaných ofenzivách nechtěl. To, že na ústup pomýšlel již dříve, dokazuje i neobvyklý požadavek, zaslat kanadskou divizi, umístěnou v Anglii, do Dunkerque, aby bránila britskou evakuaci. Kanadský generálmajor MacNaughton, po osobním zhodnocení situace, odmítl. Znamenalo by to totiž, nechat své jednotky zajmout ve prospěch britského odsunu.¹⁰⁹

25. května se v Dunkerque již nacházely britské jednotky, aby zajistily vše potřebné k evakuaci. Francouzská ani belgická vláda o tomto záměru informována nebyla. Další britské jednotky ustupovaly 26. května, po neúspěchu v Boulogni. Přístav Calais zatím stále kladl odpor, avšak německé bombardéry vytrvale útočily na francouzské a britské jednotky, které byly na pokraji kapitulace.¹¹⁰ Téhož dne, se Reynaud sešel s Churchillem. Ten francouzského premiéra ujistil, že Anglie v boji o vítězství setrvá. V sedm hodin večer však admirál Ramsay obdržel příkaz k zahájení evakuační operace Dynamo.¹¹¹

4.1. Operace Dynamo - evakuace

26. května, po zahájení operace, byla vyslaná plavidla směrem ke Calais a Dunkerque. Admirál Ramsay operaci řídil z britského Doveru z tak zvané dynamové místnosti. Situace v Calais byla však velice zlá a tak 26. května musely francouzské a britské jednotky kapitulovat. Zajato

¹⁰⁸ WILSON, Patrick, *Dunkerque 1940*, Brno 2001, s. 30.

¹⁰⁹ HYOT, *Druhý díl*, s. 14.

¹¹⁰ HYOT, *První díl*, s. 220.

¹¹¹ BOYNE, s. 47.

bylo celkem 20 000 mužů, z čehož byly 4000 z britských jednotek.¹¹² Skutečnost, že spojenci ztratili tento přístav, zjistily posádky spojeneckých lodí až poté, co na ně byla zahájena palba z přístavních baterií. Důsledkem této ztráty byla možnost evakuovat spojence pouze z přístavu Dunkerque. Ten se však tentýž den stal cílem německé luftwaffe. V přístavišti byl poškozený systém přístavních zdymadel, což mělo za následek, že výška přístavní hladiny se nyní měnila v závislosti na přílivu a odlivu. To se ukázalo, jako velká komplikace, jelikož rozdíl činil téměř 5 metrů. V případě přílivu byla paluba plavidel ve stejné výšce jako přístavní molo, s příchodem odlivu však byla o 5 metrů níže. Celé přístavní město bylo po náletech v plamenech. Vzhledem k tomu, že byl poškozen i vodovod, nebylo možno s tím nic dělat.¹¹³ Luftwaffe se také podařilo potopit několik plavidel přímo v přístavišti, což znemožnilo přístup v době odlivu. Za těchto značně zkomplikovaných podmínek bylo odhadováno, že se podaří evakuovat přibližně 45 000 mužů.¹¹⁴

Francouzi, kteří stále netušili o plánované evakuaci, považovali Dunkerque za klíčový přístav, především kvůli zabezpečení zásobování, nutného pro setrvání v bitvě. Velitel francouzské armády Weygand nařídil na severu vytvořit co nejširší předmostí. Spojenci zaujali obranná postavení, která na pobřeží z levého křídla začínala přibližně mezi Calais a městem Gravelines až po belgický přístavní pás v Oostende. Především u kanálu řeky L'Aa, nacházející se na západ od přístavu, byla Francouzi zřízena silná obrana. Tento úsek, asi 70 kilometrů dlouhý, spojoval 100 kilometrů dlouhý pás směrem do

¹¹² GUDERIAN, s. 116.

¹¹³ HYOT, *Druhý díl*, s. 16.

¹¹⁴ LIGHTBODY, s. 73.

vnitrozemí od Dunkerque až na jih od Lille. Tam operovala francouzská 1. armáda, která velice statečně a účinně odrážela německé útoky vedené z jihu. Několik dní tak zaměstnávala pozornost německých střemhlavých bombardérů.¹¹⁵

V první den operace nebyla luftwaffe schopna zapojit veškeré své síly na zničení města. Přístav byl sice poničen, ale nebyl zcela vyřazen z provozu.¹¹⁶ Nízká aktivita byla způsobena také kvůli ne příliš vhodným letovým podmínkám. Nermalou zásluhu na tom mělo i britské letectvo. Během prvního dne podniklo 287 bojových letů a dařilo se mu tak alespoň částečně omezovat nápor německých bombardérů.¹¹⁷

26. května dal Hitler opět rozkaz k zahájení postupu. Ten se však výrazně zpomalil, jelikož Němci využili zastavení k nutným údržbám děl a tanků a nebyli schopni k okamžitému postupu. Generál Guderian se poté měl posunout směrem k Wormhoudtu jižně od Dunkerque.¹¹⁸ Ten byl rozhodnutím o zastavení postupu velice rozhořčen. Byl zbaven šance rozdrtit spojenecké naděje na ústup. Spojenci naopak dostali šanci vytvořit obranná postavení. Dunkerque a samotnou operaci nejvíce ohrožovala skupina armád B, kterou vedl generál von Bock. Svým postupem přes belgické území byl v dobré pozici na to, aby přetnul únikový koridor britských armád a tím je obklíčil. Nicméně díky velkému odporu belgických jednotek to nebylo možné. Avšak byla to právě Belgie a její armáda, která již byla na pokraji zhroucení.¹¹⁹

¹¹⁵ HYOT, *Druhý díl*, s. 16.

¹¹⁶ LORD, s. 61.

¹¹⁷ BOYNE, s. 48.

¹¹⁸ GUDERIAN, s. 118.

¹¹⁹ HYOT, *Druhý díl*, s. 18.

27. května luftwaffe opět zasahovala a opět se německému letectvu podařilo poškodit přístav. Byl nyní natolik poškozen, že se již nedal použít. Tou dobou bylo na plážích kolem města soustředěno velké množství vojáků, kteří se také stávali terčem útoků německých bombardérů. Část vojáků se skrývala ve sklepeních domů, kde však byli také pod náporom bombardování. To se pochopitelně nevyhnulo ani záchranným plavidlům. Toho dne byl například zasažen, ne však potopen, jeden z plně naložených trajektů. Incident si vyžádal 23 mrtvých a 60 zraněných.¹²⁰

K řízení a organizaci evakuace byl z Doveru poslán námořní kapitán Tennant. Ten ihned po příjezdu zažádal do Londýna, aby byla vyslána všechna dostupná plavidla. Ne však do přístavu, nýbrž podél pláží na východ od města.¹²¹ Evakuace z pláže však nebyla zvláště efektivní. Vojáci museli čekat na malá plavidla, která by je mohla přímo z pláže převést až k větším plavidlům na moři. Navíc pro takové množství vojáků nebylo člunů dostatek. Toho dne bylo takto přepraveno jen 2 500 mužů.¹²² Nešlo o vysoký počet, nicméně vzhledem k vyřazení přístavu z provozu to bylo více než dobré. Němci se domnívali, že byl přístav zničen a tak za soumraku zastavili útok. Německá luftwaffe, ve snaze vyřadit přístav z provozu, přišla toho dne o 38 svých letadel. Na druhé straně Britové zaznamenali ztrátu 14 svých letadel.¹²³

Přístav byl poničen a zablokován potopenými plavidly. Avšak po straně přístavu vedl hluboký kanál s vlnolamy a s dlouhým molem. Toto

¹²⁰ LORD, s. 88.

¹²¹ REDFORD, Duncan, *A History of the Royal Navy - World War II*, London 2014, s. 32.

¹²² WILSON, s. 122.

¹²³ WARNER, s. 176.

východní molo se táhlo daleko do moře a bylo možné k němu zakotvit a připevnit i velká námořní plavidla. Největším problémem byl, stejně jako v přístavu, rozdíl hladiny mezi přílivem a odlivem. Z mola bylo do pozdního večera téhož dne odvezeno dalších asi 7 669 mužů.¹²⁴ Proto Tennant rozhodl, že bude lepší zaměřit se na evakuaci z mola než z pláží. Výhodou bylo, že se muži mohli zcela vyhnout bombardovanému městu a mohli vyčkávat přímo na plážích v obranných zákopech. Molo však nebylo příliš široké a tak nebylo možno nalodovat vojáky v příliš velké intenzitě. Velitelem mola byl určen fregatní kapitán Clouston.¹²⁵

Stále nebezpečnější se stávala námořní trasa kolem přístavu Calais, označována jako trasa Z. Ač tato trasa měřila pouhých 39 mil, při dobré viditelnosti byla evakuační plavidla v dosahu pobřežních baterií. Byly proto projednávány nové trasy a to přes průlivy Ruytingen (trasa X) a Zuydcoote (trasa Y). Tyto trasy však skrývaly jiná nebezpečí. Trasa X, měřící 55 mil, se musela vyvarovat nebezpečným písčinám a trasa Y, měřící 87 mil, vedla podél východního břehu poblíž přístavu Oostende. Odtud hrozila konfrontace s německými torpédovými čluny. Obě trasy také bylo nutné nejdříve odminovat od francouzských min.¹²⁶ Nové trasy pro přepravu vyžadovaly více času a tím také bylo třeba více lodí k naplňování předsevzatého rozvrhu.

27. května proběhla v Doveru schůzka mezi admirálem Ramsay a Somerville. Na schůzku byli přizváni i dva francouzští admirálové, kteří zde byli seznámeni s plány evakuace. Francouzi byli velice překvapeni, že Britové již několik dní plánují odsun svých jednotek, aniž by o tom informovali francouzskou vládu. Přesto však souhlasili se zapojením do

¹²⁴ WILSON, s. 152.

¹²⁵ Tamtéž, s. 135.

¹²⁶ LORD, s. 88.

operace. Francouzi se mylně domnívali, že se tím bude evakuace vztahovat i na francouzské jednotky. Britové však měli rozkazy pro evakuaci britských jednotek a tak Francouzi, kteří přišli, neměli dovoleno se nalodit.¹²⁷

Ve stejný den proběhla porada i pozemních jednotek, které byl přítomen velitel britských jednotek John Gort. Francouzský generál Fagalde, který měl severní oblast na starost, rozdělil úlohy na obranu perimetru mezi britské a francouzské jednotky. Francouzské jednotky měly zajistit pobřežní oblast, zatímco Britové měli zaujmout obranná postavení od Bergues k Nieuwpoortu v Belgii. Zde bylo území, tak jak se Němci obávali, zatopeno. Pro britské jednotky to neměla být příliš těžká úloha. Gort však obdržel rozkaz od své vlády, který mu velel zajistit evakuaci co největšího množství mužů. Žádné nařízení o obraně perimetru z Londýna neobdržel.¹²⁸ Proto se v obranném postavení nacházelo jen málo britských jednotek. Ty navíc byly, bez vědomí spojenců, postupně stahovány přímo k přístavu.

Gort sám již neměl zájem bojovat a tak se zaměřil pouze na odsun svých jednotek. Britové prchali z nevybojované bitvy a navíc nechali francouzské vojáky, aby kryli jejich odsun. Takto sobecky to pro Francouze vyznělo. Ti měli naopak rozkaz udržet předmostí za každou cenu a klást odpor do posledního dechu. Velká komplikace v obraně perimetru nastala tentýž den po tom, co došlo ke zhroucení belgické armády v Bruggách. Belgičané byli již bez rezerv a po odsunu BEF nedokázali dál klást odpor.¹²⁹ V Bruggách byl i belgický král Leopold III., který ujistil spojence, že se pokusí oddálit kapitulaci, jak

¹²⁷ HYOT, *Druhý díl*, s. 21.

¹²⁸ Tamtéž, s. 20.

¹²⁹ WARNER, s. 183.

jen to bude možné. Belgické armády se vzdaly v 17:00 a kapitulace byla stanovena na 28. května ve 4 hodiny ráno.¹³⁰

Belgičané padli, avšak jejich odpor, který kladli náporu německých vojsk, byl příkladný a velice důležitý. Spojenci, a to především Britové, získali drahocenný čas k přesouvání svých jednotek k perimetru i k plážím. Skutečnost, že Belgie kapitulovala, vyvolala však značné zmatky. Důvodem bylo špatné rádiové spojení mezi armádami, které nyní mezi Francouzi a Brity nefungovalo vůbec. Jednotky v severovýchodní oblasti u belgických hranic o kapitulaci dlouhou dobu neměly zprávy.¹³¹

28. května panovalo na severu Francie špatné a pro letové akce nevyhovující počasí. To bylo důvodem absence německých bombardérů. Do přístavu připluly moderní torpédoborce umožňující nejen přepravit mnohem více mužů, ale také urychlit celý evakuační proces. Za špatného počasí se námořnictvo nemuselo příliš obávat útoku ze vzduchu. Také německé námořnictvo nebylo příliš aktivní, jelikož bylo ve větší míře nasazeno v operacích v Norsku, kde se boje pomalu chýlily ke konci. Navíc Dunkerque oficiálně patřil do gesce Göringovy luftwaffe. Oblast, kde se německé námořnictvo začalo aktivně projevovat, byla právě dobytá Belgie. 28. května ráno byl holandský parník Aboukir, vezoucí poslední uprchlíky z belgického přístavu Oostende, torpédován a potopen.¹³² Bylo pravděpodobné, že podobné útoky budou nabývat na intenzitě, jelikož byla odminována oblast trasy Y na východ od přístavu. Tato oblast byla již velice blízko belgických

¹³⁰ LIGHTBODY, s. 73.

¹³¹ HYOT, *Druhý díl*, s. 24.

¹³² WARNER, s. 176.

hranic. Proto si zde Němci zřídili základnu pro rychlé torpédové čluny.¹³³

Jak evakuace pokračovala, bylo na plážích shromážděno velké množství vojáků, kteří netrpělivě očekávali svou záchranu. Muži byli po přesunu k přístavu vyčerpaní a po neustálých náletech i psychicky podlomeni. Mezi vojáky panovala značná panika. V takto velkém rozsahu bylo velice obtížné mezi hysterickými vojáky nastolit pořádek. Ti se po příjezdu plavidel nespořádaně hrnuli do člunů a komplikovali tím chod nalodování. Neukázněným chováním trpěl i chod na plážích, jelikož s plavidly svévolně odplovali zdravotníci, důstojníci i vojenští policisté.¹³⁴ Pro znovuzískání kázně byli z Británie vysláni námořní důstojníci, kteří si ji zajišťovali pomocí zbraní.¹³⁵ Ty totiž vojáci, určení k evakuaci, již neměli. Po příchodu museli odevzdat téměř veškerou svou výzbroj. Zanechána zde však nebyla pouze řadová výzbroj běžného vojáka. Britské jednotky byly nuceny na pláži zanechat i protitanková a protiletectká děla a také velké množství nákladních automobilů. Všechno toto vybavení muselo být před opuštěním zničeno či poškozeno. Nic se nesmělo dostat Německu do rukou. Toto jednání však velice rozlítlo francouzské velení, které trpělo nedostatkem protitankových i protiletectkých děl. Nicméně Britové věděli, že jsou téměř beznadějně obklíčeni a tak bylo jisté, že by Francouzi anglických zbraní neužívali příliš dlouho. Ničení vojenské techniky se vymstilo i samotným Britům, když vyřadili z provozu část protiletadlových děl bez toho, aby mohla být využita k obraně pláží.¹³⁶

¹³³ HYOT, *Druhý díl*, s. 24.

¹³⁴ WILSON, s. 102.

¹³⁵ HYOT, *Druhý díl*, s. 25.

¹³⁶ LORD, s. 85.

Prioritou operace byla záchrana vojáků a to pro zatím výhradně britské národnosti. 28. května se jich podařilo přepravit kolem 17 804, z čehož 5930 bylo dopravováno za pomoci motorových člunů přímo z pláže.¹³⁷ Stále častěji byla v ohrožení velká torpédová plavidla. 28. května byl torpédoborec, plovoucí kolem Calais, zasažen pobřežní baterií a musel být odveden do britského Doveru. 29. května po setmění byl torpédoborec Wakeful zasažen a potopen torpédem z německého torpédového člunu. Torpédo zasáhlo a rozlomilo plavidlo v době, kdy v podpalubí bylo 640 mužů.¹³⁸ Uniknout ze zatopeného podpalubí se podařilo pouze jednomu z nich. Zbylí přeživší byli z řad posádky či jedinců nacházejících se na palubě. Pro tyto šťastlivce se okamžitě vypravila plavidla, která byla v dosahu. Jednalo se o rybářské lodě Nautilus a Comfort, dále pak minolovky Lydd a Gossamer a dokonce i torpédoborec Grafton. Nicméně při hledání přeživších došlo k dalšímu torpédovému útoku, při kterém se stal terčem opět torpédoborec. Z nepřehledné situace se pokusila odplout rybářská loď Comfort. Ta byla považována za strůjce útoku a byla zahájena palba. Po potopení plavidla palba pokračovala i na spojenecké námořníky ve vodě. Po tomto nešťastném omylu byl konečně zasažen německý torpédový člun. Původně záchranná akce stála spojenece 3 plavidla.¹³⁹ V důsledku tohoto incidentu byla uzavřena jižní trasa vedoucí kolem přístavu Calais a dále pak trasa Y.

29. květen se měl stát dnem Göringova rozhodujícího úderu nicméně podmínky pro luftwaffe nebyly příliš příznivé. Drobný déšť a mraky bránily efektivnímu zásahu. Když se přibližně ve dvě hodiny

¹³⁷ WILSON, s. 122.

¹³⁸ LORD, s. 125.

¹³⁹ HYOT, *Druhý díl*, s. 26.

odpoledne počasí vyjasnilo, začala luftwaffe zasahovat s velkou intenzitou. Do akce bylo připraveno 400 letounů všeho druhu.¹⁴⁰ Jejich hlavním úkolem byl útok na jednotky na plážích a evakuační plavidla.

Pro co největší přesnost němečtí piloti přilétávali k plavidlům od zádě a v malé výšce. Tuto taktiku jim spojenci narušovali kulometnou palbou, kterou měli letcům znemožnit nízký sestup. Poté byli piloti nuceni shazovat bomby z větší výšky a tím dali plavidlům šanci se bombovému útoku vyhnout prudkým manévrem. Přesné letecké útoky byly také znemožňovány mlhou a oblakem kouře, který se vznášel nad doutnajícím přístavem.¹⁴¹ Spolu se zásahem luftwaffe, měl probíhat i útok dělostřelectva Generála Guderiana, který se posunul z Wormhoudtu a měl nyní město na dostřel.¹⁴² Nicméně vzhledem k viditelnosti nebylo možné pálit na cíl a tak šlo pouze o plošné ostřelování.

Poté, co se počasí uklidnilo, bylo možné opět připlout velkými plavidly k molu. Tím se operace na čas zrychlila. Avšak kolem čtvrté hodiny odpoledne vítr odkryl oblak kouře a tím i potenciální cíle pro bombardéry a dělostřelectvo. V tu dobu probíhalo nalodování z mola, kde bylo ukotveno 12 plavidel.¹⁴³ Při tomto útoku u mola se Německu podařil potopit torpédoborec Grenada, jeden parník a dva rybářské čluny. Poškozen byl torpédoborec Greyhound a dva parníky.¹⁴⁴ Jeden z nich se pokusil s poškozením odplout, nicméně byl zasažen znovu a byl nucen s pasažéry najet na mělčinu poblíž přístavu. Torpédoborec

¹⁴⁰ ČEJKA, s. 457.

¹⁴¹ HYOT, *Druhý díl*, s. 28.

¹⁴² GUDERIAN, s. 118.

¹⁴³ ČEJKA, s. 458.

¹⁴⁴ HYOT, *Druhý díl*, s. 28.

Greyhound byl odvečen zpět do Doveru, kde započaly jeho opravy.¹⁴⁵ Admirál Ramsay ztratil toho dne 3 torpédoborce spolu s dalšími 21 plavidly a mnoho dalších lodí bylo poškozeno.¹⁴⁶ Admiralita již nechtěla riskovat ztráty svých moderních bojových plavidel a tak byly z evakuace staženy. K evakuaci bylo nyní možno využít pouze 15 starších torpédoborců.¹⁴⁷ Luftwaffe se toho dne podařilo vyřadit molo z provozu a poškodit velké množství záchranných plavidel. Evakuace pokračovala pouze z pláží.

Tam se nyní situace mírně změnila, jelikož neukáznění a hysteričtí vojáci převážně z prvních vln či týlových jednotek byli, spolu s důstojníky, již převezeni do Británie. Pláže byly nyní zaplněny stahujícími se bojovými složkami, u kterých byla kázeň a disciplína mnohem vyšší. Nastaly však jiné potíže a těmi bylo naprosto nedostačující zásobování.¹⁴⁸ Tennant požádal o zásobování z Doveru, avšak plavidlo zajišťující zásoby vody a jídla najelo na minu a do Dunkerque se nedostalo. S tím částečně pomáhala malá plavidla, která byla při cestě z ostrovů zásobena potravinami.¹⁴⁹ Přesto však opatření nebylo dostačující a vojáci dost strádali. V době, kdy byl bombardováním zničen vodovod a docházely zásoby pitné vody se, jako příjem tekutin stal alkohol.¹⁵⁰ Rozhodnutí o využití sudů s vínem podporoval i velitel Dunkerque, francouzský kontradmirál Platon. Přes všechna úskalí, jaká přinesl tento den, bylo převezeno 47 310

¹⁴⁵ HYOT, *Druhý díl*, s. 28.

¹⁴⁶ CHURCHILL, s. 105.

¹⁴⁷ ČEJKA, s. 458.

¹⁴⁸ WILSON, s. 110.

¹⁴⁹ HYOT, *Druhý díl*, s. 31.

¹⁵⁰ WILSON, s. 111.

mužů.¹⁵¹ Francouzským vojákům však stále nebylo dovoleno se evakuovat.

29. května proběhly také dvě důležité schůzky, které měly na operaci značný vliv. Tou první byla Hitlerova schůzka v Cambrai, kde jmenoval generála Guderiana velitelem nové skupiny skládající se ze 4 obrněných divizí, jedné pěší divize a také záložních jednotek. S touto skupinou byl poslán směrem na jih, kde měl zaútočit na tyl Maginotovi linie a zničit tak hlavní francouzské síly.¹⁵² Pro Hitlera bylo zničení Francie největší prioritou. Tím byla stažena i většina děl ostřelujících přístav a byla nahrazena motorizovanou pěchotou.¹⁵³ Také pro německé letectvo se staly francouzské jednotky u Maginotovy linie důležitější. Změna priorit však neznamenal, že by již nálety na přístav nepokračovaly. Göring stále musel dostát svému slovu, že luftwaffe evakuační akce v přístavu zastaví. 29. května se dokonce domníval, že se tomu tak stalo. Velkému náletu mohlo britské letectvo jen obtížně čelit. Přesto se podařilo sestřelit 19 německých strojů, nicméně za cenu 18 vlastních.¹⁵⁴

Ve stejnou dobu proběhla schůzka mezi Gortem a francouzským admirálem Abrialem, který měl sídlo v bunkru u přístavu. K jeho velkému překvapení byly admirálovi sděleny některé podrobnosti o evakuaci. Po této schůzce se Gort i Abrial informovali u svých vlád, jak dále pokračovat. Churchill byl nucen okamžitě informovat francouzského předsedu vlády Reynauda, který až doposud o evakuaci nevěděl nic. Churchill také prohlásil, že je to společná evakuace a že

¹⁵¹ WARNER, s. 182.

¹⁵² GUDERIAN, s. 118.

¹⁵³ ČEJKA, s. 458.

¹⁵⁴ HYOT, *Druhý díl*, s. 26.

britské jednotky musí nést stejný díl odpovědnosti za obranu perimetru, jako Francouzi.¹⁵⁵ To velice rozhořčilo jednotky BEF, které již čekaly na vlastní odsun ze země. Dále Francouzi dostali záruku, že v příštím dni budou mít zajištěno nejméně 5000 míst v evakuačních plavidlech. Francouzi na oplátku zaslali 3 své torpédoborce pro urychlení akce.¹⁵⁶

Do Dunkerque byl vyslán kontradmirál W. F. Wake-Walker, který měl zhodnotit stav přístavu. Ten byl toho názoru, že přístavní molo není zcela zničené a že by mělo být stále relativně bezpečné. Bylo však částečně zablokované potopenými plavidly. Dále navrhoval masivní využití všech možných plavidel a to především v průběhu noci, kdy by byla akce kryta tmou. Pro větší efektivitu byly opět povolány torpédoborce.¹⁵⁷

30. května mohli být Francouzi spokojeni s tím, co Britové slíbili. Do britského Doveru bylo totiž převezeno přibližně 8 616 francouzských vojáků.¹⁵⁸ Ti však byli téměř okamžitě odesláni zpět do Francie. Pro Francouze tato operace znamenala pouze útěk z obklíčení a možného zajetí. Anglie byli vojáci odesláni do přístavu Brest, odkud byli znovu nasazeni do boje. Na to nebylo řadovými vojáky příliš dobře nahlíženo, jelikož měli pocit, že Francouzi by měli zůstat a to tím spíš, když se do Francie obratem vrací. Na pláži bylo stále několik tisíc mužů bez odpovídajících přidělů potravin. Bylo nutné operaci uspíšit. Dalším důvodem urychlit odsun byly blížící se německé pěší jednotky, které

¹⁵⁵ JACKSON, Pád Francie, s. 128.

¹⁵⁶ AUPHAN, Paul and MORDAL, Jacques, *The French Navy in World War II*, Annapolis 1959, s. 77.

¹⁵⁷ GARDNER, W. J. R., *The Evacuation from Dunkirk: 'Operation Dynamo' 26 May – 4 June 1940*, London 2000, s. 50.

¹⁵⁸ LORD, s. 180.

měly upevnit tanky dobytá území. Spolu s motorizovanou divizí měli již město na dostřel a jejich aktivita nabývala na intenzitě.¹⁵⁹ Vojáci se snažili zefektivnit evakuaci mužstva z pláže tím, že z nákladních vozů vytvořili provizorní molo, které se táhlo směrem do moře. Bylo však k užitku velice krátkou dobu. Poté uvolněná vozidla dělala problémy příjíždějícím motorovým člunům.¹⁶⁰ Velitel britských sil Gort již také obdržel rozkaz, aby se spolu se svými jednotkami stáhl přímo k plážím.

Nasazení malých osobních plavidel se ukázalo jako velice efektivní. Nejen že plavidla dopravovala na francouzské pobřeží nutné potraviny, ale zachránila celkem 29 512 mužů.¹⁶¹ Avšak byla stále častěji vyhledávána jako cíl útoků a tak některá byla potopena po střetu s německými ponorkami či torpédovými čluny. 30. květen lze považovat za velice zdařilý. Německé letectvo nemohlo zasahovat tak, jak by si Göring představoval a tak bylo tak přepraveno 53 823 mužů.¹⁶² Pro francouzské loďstvo však příliš pozitivní nebyl, jelikož přišlo o jeden ze svých torpédoborců Bourrasque.¹⁶³

Následující den se spojenecké evakuaci také dařilo a bylo převezeno dalších 68 014 vojáků.¹⁶⁴ Když byli Francouzi informováni o průběhu, nyní již společné operace, dosahoval celkový počet evakuovaných okolo 165 000 mužů. Z tohoto překvapivého množství tvořilo však pouhých 15 000 francouzských vojáků.¹⁶⁵ Na tento jasný nepoměr zatím nebylo třeba upozorňovat, jelikož Francouzům bylo

¹⁵⁹ ČEJKA, s. 459.

¹⁶⁰ WILSON, s. 110.

¹⁶¹ REDFORD, s. 32.

¹⁶² Tamtéž.

¹⁶³ AUPHAN, s. 78.

¹⁶⁴ CHURCHILL, s. 115.

¹⁶⁵ LORD, s. 181.

povoleno evakuovat se jen o den dříve. Přesto bylo Churchillem slíbeno navýšení tohoto stavu.

Mezi evakuovanými byl i velitel John Gort.¹⁶⁶ Velení bylo svěřeno generálovi Alexanderovi, který měl nyní zajistit, aby bylo evakuováno co nejvíce mužů. Generál stejně jako jeho předchůdce odpovídal za své vojáky a v případě jejich přímého ohrožení směl neuposlechnout francouzské rozkazy. Přestože Churchill prohlásil, že Britové ponесou stejnou tíhu obrany perimetru jako jejich spojenci, v běžné praxi to tak nebylo. Svou roli sehrála i Alexanderova určitá antipatie vůči Francouzům. Proto příliš neapeloval na rozmístění svých armádních sil v perimetru. Spíše naopak. Od 1. června se měly všechny britské jednotky stahovat z obranných linií. Zatímco francouzských vojáků bránilo perimetr 200 000, britských vojáků pouze 50 000 a jen malá část z nich opravdu bojovala.¹⁶⁷

31. května byla britská veřejnost poprvé informována o evakuačních akcích. Poté, co se zpráva dostala i k Němcům, plně si uvědomili, jak velký rozsah operace má a jak velkou chybou bylo zastavení postupu těsně před přístavem. Proti spojencům byla uspořádána ofenziva. Ta však byla odražena a to především díky efektivní spolupráci pozemních jednotek a letectva. Spojeneckým silám se tato součinnost podařila vůbec poprvé v tomto konfliktu. Za pomoci 18 bombardérů Blenheim a několika stíhacích letounů, byli Němci zastaveni.¹⁶⁸

¹⁶⁶ GARDNER, s. 67.

¹⁶⁷ HYOT, *Druhý díl*, s. 34.

¹⁶⁸ LORD, s. 202.

Hitler byl velice rozhořčen, protože Göring a jeho letectvo nebylo schopno přístav vyřadit z provozu a zamezit tak evakuaci. Nyní, když už byla většina sil bezpečně v Británii, plánoval Göring mohutné útoky. 1. června byl přístav Dunkerque pod neustálým bombardováním, tak jak Göring plánoval. Cílem útoků byla jak plavidla, tak i pozemní jednotky na plážích. Potopený byl torpédoborec Keith.¹⁶⁹ Proto se admirálita opět rozhodla neprovádět žádné evakuační akce za denního světla.

Luftwaffe si stále zajišťovalo naprostou vzdušnou nadvládu nadvládu. Po ztrátách způsobených německou početní převahou, se velení RAF, rozhodlo vysílat více početné útvary. Při omezeném množství strojů to však znamenalo omezení intenzity hlídkových letů. Toho dne proběhlo nad oblastí pouhých 8 hlídkových letů. Každá hlídka čítala přibližně 48 letounů.¹⁷⁰ To však vzhledem k masivnímu německému nasazení nebylo dost. Další nevýhodou, kterou britské letectvo mělo, byla omezená doba akce nad francouzským územím. Letouny startovaly přímo na britských ostrovech a tak mohly provádět akce pouze několik minut. Francouzská 1. armáda, operující poblíž Lille, byla nucena se vzdát. To uvolnilo značné letecké síly, které tam operovaly. Především účinné střemhlavé bombardéry Stuka byly mimořádně přesné při útocích na malá plavidla. Němečtí piloti byli navíc zkušenější než ti britští. Ti během dne ztratili 31 stíhacích letounů a 19 bombardérů. Na německé straně bylo sestřeleno 10 stíhacích a 19 bombardovacích letounů.¹⁷¹ Odpoledne byl zasažen a potopen francouzský torpédoborec Foudroyant. Francouzským vojákům se ve

¹⁶⁹ GARDNER, s. 67.

¹⁷⁰ LORD, s. 223.

¹⁷¹ HYOT, *Druhý díl*, s. 35.

velké míře podařilo z vraku uniknout a kolem plující plavidla je poté dopravila do Doveru.¹⁷² Stejný osud potkal i francouzský parník Scotia, který přepravoval přibližně 2000 francouzských mužů.¹⁷³ Torpédoborec Esk, který byl na blízku, zachránil z potápějícího parníku 1700 pasažérů.¹⁷⁴ Německému letectvu spolu s německými plavidly a minami se podařilo potopit 31 lodí a dalších 11 poškodit.¹⁷⁵ Znovu také bylo poškozeno východní molo. Při tak velkém nasazení luftwaffe, nebylo možno přístav účinně bránit ani letadly ani protiletadlovými děly. 1. červen byl zatím nejhorším dnem pro evakuační plavidla. Německá děla se přiblížila o něco blíže k městu a měla již na dostřel i okraj moře. Bombardování svým způsobem splnila účel. Britové nařídili, aby akce nebyly prováděny za denního světla. Přesto se podařilo během dne evakuovat 64 429 vojáků, z čehož 35 013 patřilo Francii.¹⁷⁶

Němci vystupňovali tlak na obranný perimetr spojenců, který byl hájen již převážně Francouzi. Britové se stále ve větším množství stahovali k evakuačním plavidlům. Spojeneckým velením bylo rozhodnuto, že operace bude ukončena do tří hodin ráno dne 2. června. Do té doby se podařilo evakuovat 26 256 mužů.¹⁷⁷ Odhady však ukazovaly, že v perimetru okolo přístavu je stále přibližně 5 000 britských vojáků, a asi 30 000 – 40 000 francouzských.¹⁷⁸ V mnoha případech šlo o vojáky, kteří již nebojovali a skrývali se v domech či sklepeních. To, že Britové chtějí operaci ukončit, se příliš nelíbilo francouzskému velení, které bylo názoru, že pokud jsou schopni držet

¹⁷² AUPHAN, s. 79.

¹⁷³ ČEJKA, s. 462.

¹⁷⁴ Tamtéž.

¹⁷⁵ CHURCHILL, s. 114.

¹⁷⁶ LORD, s. 230.

¹⁷⁷ WARNER, s. 182.

¹⁷⁸ Tamtéž, s. 241.

obranné linie, není důvod přestat s evakuací.¹⁷⁹ V důsledku toho se britská admirálita rozhodla pro prodloužení operace o jednu noc z 2. na 3. června.

Francouzské jednotky zatím opravdu úspěšně držely perimetr, nicméně to bylo dáno hlavně tím, že hlavní síly, spolu s většinou děl, byly soustředěny k útoku na Maginotovu linii. Přesto bylo odhadováno, že nebude možno obranný sektor bránit déle než do 2. června. Spojenci byli nuceni ustoupit z nejuvýchodnějších pláží La Panne a vytvořit novou obrannou linii na předměstí Dunkerque. Závěrečná akce byla v Doveru dlouze plánována. Vzhledem k tomu, že denní plavby byly zastaveny, mohlo námořnictvo koncentrovat svá plavidla v přístavišti a zároveň přibližně kalkulovat s počty zachráněných. Velká námořní plavidla měla za úkol naložit přibližně 37 000 mužů a o zbývající vojáky se mělo postarat soukromé loďstvo.¹⁸⁰ Mimo malých plavidel mělo zasáhnout britské válečné loďstvo o síle 44 lodí, které zahrnovaly 11 torpédoborců a 14 minolovek. Vyslán byl i Francouzsko-belgický svaz 40 plavidel.¹⁸¹ Nalodování mělo nyní probíhat převážně z východního mola.

V průběhu dne byly ke francouzské pevnině vyslány dvě nemocniční lodě, nicméně němečtí piloti, nedbaje ženevské konvence, donutili plavidla k návratu do Anglie. Poté byla z Doveru vyslána dvojice rychlých člunů, která vezla skupiny organizačních důstojníků. Mezi nimi byl i fregatní kapitán a velitel východního mola Clouston. Po útoku německých střemhlavých bombardérů byl však člun i s velitelem

¹⁷⁹ HYOT, *Druhý díl*, s. 38.

¹⁸⁰ LORD, s. 254.

¹⁸¹ CHURCHILL, s. 114.

zasažen a potopen.¹⁸² V 17 hodin započal soustředěný odjezd plavidel do Francie, čímž byla akce zahájena. Již kolem 21 hodiny se nalodily poslední britské jednotky. Pro generála Alexandra a kapitána Tennanta to znamenalo, že je jejich úkol splněn a mohli se také nalodit a odplout.¹⁸³

V průběhu noci bylo u východního mola velké množství plavidel, avšak zbývající vojáci nebyli pouze na smluveném mole. Velká část musela být hledána podél pobřeží, jelikož bylo nežádoucí, aby velká plavidla odjížděla bez naplněné kapacity. Přesto se tak stávalo. Podle Francouzů Britové po odsunu BEF úmyslně přehlíželi nemalé počty jejich vojáků, nicméně Britové vystavovali svá plavidla nebezpečí příliš dlouho a nebylo možné spojenece evakuovat z jiných míst. Skupinky nalézající se v mělčích místech se pokoušely najít a vyzvedávat rybářské čluny, nicméně noc se krátila a spolu s ní i doba trvání akce. Větší skupina francouzských vojáků generála Fagala, která do poslední chvíle držela obranný perimetr, byla schopna dostavit se k molu až kolem třetí hodiny ráno. Jejich nalodování bylo velice pomalé a komplikované, protože většina plavidel již byla v Anglii. Přesto však poslední loď naložila zbylých 300 mužů. Před ukončením operace stihli Britové zablokovat výjezd přístavu a poté před svítáním odpluli.¹⁸⁴ Převraveno bylo 26 746.¹⁸⁵

Ve skutečnosti se v přístavu nacházelo až 40 000 francouzských vojáků. Ti se však buď skrývali před nálety anebo nezvládli organizaci

¹⁸² WILSON, s. 151.

¹⁸³ LORD, s. 249.

¹⁸⁴ Tamtéž s. 253.

¹⁸⁵ GARDNER, s. 230.

odsunu k určenému molu.¹⁸⁶ Francouzský premiér Reynaud s ukončením operace nesouhlasil a podal u Churchilla stížnost. Stížnosti bylo, vzhledem k množství francouzských jednotek, vyhověno a britské admiraltě bylo nařízeno obnovit operaci. S tím nesouhlasil admirál Ramsay, jelikož německé pěší jednotky byly již velmi blízko k proražení obrany. Přesto však byla operace 3. června obnovena.¹⁸⁷ Do akce byla nyní zapojena flotila skládající se z 13 torpédoborců a 25 menších civilních plavidel.¹⁸⁸ Francouzi poskytli k evakuaci 63 rybářských člunů.¹⁸⁹ Plán akce se nikterak nelišil od předchozího dne. Po setmění kolem desáté hodiny večer doplula flotila do přístaviště a o hodinu později bylo již nalodování v plném proudu.

Německé letectvo bylo toho večera aktivní jen velice málo, jelikož hlavní síly vynakládalo na bombardování Paříže.¹⁹⁰ Dokonce ani dělostřelectvo nemohlo příliš zasahovat. Německé pěší oddíly se již nacházely v těsné blízkosti města a hrozilo by jejich zasažení. Německá blízká přítomnost vyvolávalo značné zmatky a paniku a tak evakuace probíhala velice dezorganizovaně. Malá plavidla, stejně jako předchozí večer, jen s obtížemi hledala větší skupiny vojáků. Nalodování bylo ukončeno přibližně v půl čtvrté ráno dne 4. června 1940. Během poslední noci bylo k anglickým břehům dopraveno 26 175 mužů.¹⁹¹ Přesto na plážích a v přístavu zůstalo přibližně 30 000 francouzských vojáků a přibližně tisíc britských, kteří byli odsouzeni k

¹⁸⁶ LORD, s. 254.

¹⁸⁷ HYOT, *Druhý díl*, s. 39.

¹⁸⁸ Tamtéž

¹⁸⁹ AUPHAN, s. 79.

¹⁹⁰ ČEJKA, s. 466.

¹⁹¹ WARNER, s. 182.

německému zajetí.¹⁹² Šlo především o vojáky zadního obranného voje, kteří měli bránit ústup a nalodování. Téhož dne padl Dunkerque do rukou Němcům. Oslabené obranné linie již nebyly schopny čelit německé ofenzivě. Operace, jež trvala devět dní, mohla být považována za úspěšnou. Evakuovala téměř celý expediční sbor spolu se značným množstvím spojeneckých, převážně francouzských, vojáků.

4.2. Shrnutí a důsledky operace

Admirál Ramsay původně odhadoval, že bude možné evakuovat kolem 45 000 mužů. Winston Churchill byl o něco skeptičtější a odhadoval pouhých 30 000. Když v dolní sněmovně hovořil o výsledku operace, bylo mu blahopřáno k úspěchu. Byl to však úspěch vykřesaný na neúspěchu. V případě Francouzů však šlo jen o dílčí operace v rámci neúspěchu. Ti nejen, že z operace Dynamo příliš nevytěžili, ale navíc to znamenalo, že zůstali na Německo sami.

Jako první přišli o nizozemského spojence dne 15. května, po kterém následovala kapitulace Belgie dne 28. května. Británie o svém možném odsunu uvažovala již od 14. května, kdy započaly i první nenápadné přípravy. Samotná operace, jež trvala od 27. května do 4. června, zachránila celkem 338 226 vojáků.¹⁹³ Z tohoto množství patřilo 139 911 mužů spojenecké, převážně francouzské, armádě.¹⁹⁴ Francouzi však své muže nezachraňovali. Bitva pro ně nebyla zcela jistě prohraná a tak bylo poněkud brzy odsouvat své síly z kontinentu. Tyto myšlenky nastaly až později, kdy se uvažovalo nad variantami eventuálního setrvání v boji z kolonií či z Bretaňského poloostrova.

¹⁹² JACKSON, *Pád Francie*, s. 129.

¹⁹³ MOSIER, s. 120.

¹⁹⁴ JACKSON, *Pád Francie*, s. 128.

V tento moment však šlo pouze o přesun vojsk z bezvýchodné situace. Spojenci byli v oblasti Dunkerque obklíčeni a nebyla tak příliš jiná možnost, jak z toho ven. Francouzi evakuace využili pouze ke shromáždění vojáků v britských přístavech, odkud byli opětovně naloděni a vyloženi ve francouzských přístavech Brest či Granville. Odtud byli formováni a opět nasazeni do boje.

V průběhu operace Dynamo, bylo britským námořnictvem, nasazeno 693 plavidel. Hlavní složku tvořila malá plavidla, kterých bylo nasazeno 372 z celkového počtu. Přesto jejich podíl na počtu zachráněných vojáků z pláží, činil pouhých 98 671 mužů.¹⁹⁵ Byly to především remorkéry a jiná civilní plavidla. Důležitou roli sehrálo především armádní loďstvo, jehož důležitou složku tvořilo 39 torpédoborců. Během operace Royal Navy zaznamenalo ztráty čítající 226 plavidel.¹⁹⁶ Francouzi, spolu s Belgičany, nasadili do akce 164 svých plavidel, z čehož bylo 17 potopeno.¹⁹⁷

Za značnou část potopených plavidel nesla odpovědnost německá luftwaffe, což jen dokazovalo jak důležité je užití letectva v novém podání boje. Britové byli ochotni nasazovat jen malé množství svých strojů a tak se jim nepodařilo ovládnout vzdušný prostor nad přístavem ani v obranném perimetru. Přesto však způsobily nepříteli značné ztráty. Zatímco Britové přišli za devět dní o 177 letounů, Němci odepsali 240 svých strojů.¹⁹⁸ Velké ztráty však utrpěly britské nejmodernější stíhačky Spitfire, kterých bylo nad Dunkerquem

¹⁹⁵ REDFORD, s. 32.

¹⁹⁶ CHURCHILL, s. 103.

¹⁹⁷ GARDNER, s. 230.

¹⁹⁸ BOYNE, s. 49.

sestřeleno 46.¹⁹⁹ Zbylé poničené francouzské letectvo se na obraně přístavu vůbec nepodílelo. Mimo plavidla a letouny přišel britský expediční sbor o téměř veškerou svou těžkou techniku a munici. Na plážích musel zanechat přibližně 7000 tun střeliva, 90 000 pušek, 2 300 děl, 82 000 vozidel, 8 000 lehkých kulometů a 400 protitankových pušek.²⁰⁰ Zachránit se podařilo pouze 22 britských tanků.

Materiální ztráty však nepředstavovaly tak velkou hrozbu, jakou byly ztráty na životech vojáků či pilotů. Zejména těch byl ohromný nedostatek. Přesto, že byly britské ztráty znatelně nižší než ztráty francouzské, pro slabý expediční sbor se každý voják počítal. Ve Francii položilo život 3 500 mužů z řad pěchoty a 1 500 z RAF. Francouzi utrpěli ztrátu 12 000 mužů, přičemž dalších 230 000 bylo zraněno.²⁰¹ Německé ztráty byly, s využitím účinných tankových divizí spolu s letectvem, minimální. Německé ztráty čítaly 27 000 mrtvých, 111 000 zraněných a 18 500 nezvěstných.²⁰² Wehrmmachtu se navíc v průběhu francouzského tažení podařilo zajmout okolo 1,2 miliónu spojeneckých vojáků.²⁰³

Zatímco pro francouzské jednotky nebyl dunkerqueský příspěvek příliš velkou vzpruhou, pro Británii se jednalo o téměř veškerou cvičenou armádu, co měla k dispozici. Přesto zanechali ve Francii dvě pěší divize ve velmi dobrém stavu a navíc i necelou 1. obrněnou divizi.²⁰⁴ Pro francouzské spojence to však bylo jen chabou posilou pro

¹⁹⁹ CAYGILL, Peter, *Spitfire Mk.I-V*, Praha 2004, s. 20.

²⁰⁰ CHURCHILL, s. 103.

²⁰¹ WARNER, s. 245.

²⁰² Tamtéž, s. 246.

²⁰³ ČEJKA, s. 465.

²⁰⁴ CHURCHILL, s. 145.

jejich 65 divizí. Francouzská armáda nyní musela čelit 124 divizí a to prakticky osamocena.

Francouzské velení nebylo s britskou pomocí nikterak spokojeno ani před samotnou evakuací. Svým spojencům například vyčítali slabé nasazení svých leteckých sil. Domnívali se, že své letecké síly chtějí využít jako výhodu při vyjednávání s Hitlerem. V tomto ohledu neměli Francouzi pravdu. Britové již neměli téměř žádné rezervy. Velitel stíhacího letectva Hugh Dowding odhadl minimální možné množství letounů, které by bylo schopno bránit Velkou Británii před Německem. Když Paul Reynaud, žádal o větší leteckou podporu, válečný kabinet musel jeho žádost odmítnout, jelikož se stav již blížil k minimálnímu množství. Francouzům se zdálo, že při evakuaci byla nasazena mnohem větší letecká podpora, než tomu bylo na frontě. To však bylo dáno tím, že v přístavních akcích bylo britské letectvo mnohem více koncentrováno než při předešlých bojích.

Další věcí, která byla Britům vyčítána, byla neochota bojovat v naplánovaných protiofenzívách a poté zatajení informací o plánované evakuaci. V tomto ohledu byly výtky na místě. Velitel BEF John Gort opravdu odmítal účast v protiofenzívách. Nicméně po účasti v protiofenzívě u Arrasu již nebyl přesvědčen, že jsou Francouzi schopni naplánovat součinnost armád a domníval se, že by jeho jednotky byly v přímém ohrožení. V takovém případě směl francouzský rozkaz odmítnout. Neodpustitelný však byl způsob, jakým se Britové chovali ke francouzským vojákům během evakuace. Všechny tyto špatné dojmy se po proběhlé operaci nahromadily a prohlubovaly vzájemné antipatie.

V důsledku toho Pétain prohlásil, že pokud se Británie znovu nezapojí aktivně do bojů a nebude posílat dostatečné množství letadel,

domluví s Hitlerem příměří. Winston Churchill byl toho názoru, že Francii již není pomoci. Přesto však britský expediční sbor plánoval návrat na francouzskou půdu bezprostředně po evakuaci.²⁰⁵ De Gaulle byl toho názoru, že by se měly vojenské síly přemístit do zámoří a to především do oblasti Severní Afriky, odkud by bylo možno ve válce setrvat. Po proběhlých operacích však generál Weygand vydal zákaz ústupu jednotek do oblasti Afriky či Británie. 10. června se zapojila do války Mussoliniho Itálie a 14. června vstoupil triumfující Wehrmacht do Paříže. V téže době byla i prolomena Maginotova linie.²⁰⁶ Za těchto kritických okolností byl francouzským předsedou vlády jmenován Philippe Pétain. Ten zahájil okamžitě vyjednávání o příměří, které bylo uzavřeno 22. června v Compiègne.²⁰⁷

5. Závěr

10. května roku 1940 se Německu podařilo využít momentu překvapení a zahájit ofenzivu na západ zvanou Fall Gelb. Za mohutné podpory německého letectva vyrazila německá vojska k belgickým hranicím a k hranicím států Beneluxu. Spojenci zahájili svůj obranný plán D, nicméně tankové divize postupovaly příliš rychle. Jejich obranné plány byly velice rychle zmařeny a poněkud nepřizpůsobivé francouzské velení nedokázalo efektivně zasáhnout proti postupu německých tanků. Těm se podařilo 13. května prorazit spojenecké linie na řece Maase. Součinnost spojeneckých vojsk prakticky nefungovala a tak i dobře

²⁰⁵ KERSAUDY, s. 52.

²⁰⁶ ALLCORN, s. 49.

²⁰⁷ JACKSON, Francie v temných letech 1940-1944, s. 142.

plánované akce ztroskotaly na špatných organizačních schopnostech. Na tento fakt si velice ztěžoval velitel BEF, John Gort. Snahy zničit vytvořené předmostí dopadly katastrofou a klín vražený mezi spojeneckými armádami se naopak rozšířil. Britské a francouzské armády se octly odříznuty od jižních armád. Navíc situace na severu v Nizozemí a Belgii se nevyvíjela dobře a tak hrozilo úplné obklíčení. 26. května dostal John Gort rozkaz od britské vlády stáhnout se spolu s jednotkami k přístavu Dunkerque, kde měla proběhnout evakuační operace.

Operace Dynamo byla zahájena 26. května. Nebyla by však uskutečněna nebýt několika faktorů. Tím prvním byl Hitlerův rozkaz o zastavení postupu tankových divizí. K tomu došlo 24. května, kdy se tankové divize generála Guderiana nacházely přibližně 15 kilometrů od Dunkerque. Jedno z možných vysvětlení, proč Hitler zastavil postup a daroval tak zoufalému ústupu necelé dva dny navíc, je, že chtěl ušetřit britské jednotky a připravit si tak vhodné podmínky pro vyjednávání o případném míru. Nicméně z porady uskutečněné 23. května vyplývá, že se Hitler spolu se svou generalitou obával případného útoku na dalece přesazené tankové divize. Pokud by se to spojencům podařilo, mohlo by to překazit rychlý postup k vítězství. Navíc se obával, že spojenci, stejně jako v Belgii a Nizozemí, využijí zaplavovacích kanálů k zatopení oblasti. V takovém případě by se tanky musely pohybovat jen po úzkých a vyvýšených silnicích, což by je činilo zranitelnými. Tento všeobecný strach umocňovala hlášení o ztrátách, která nehovořila příliš optimisticky. Zde si však Hitler neuvědomil, že tank, který je jeden den na odpis může druhý den opravený vyrazit do akce. Z důvodu těchto obav rozkázal jednotkám zastavit postup směrem k přístavu.

Když 26. května vydal rozkaz k opětovnému postupu, byl již vytvořený silný obranný koridor a rychlý postup již nebyl možný. Obranný koridor byl vytvořený především francouzskými jednotkami. Ty prozatím ani netušili, že pouze kryjí britský ústup ze země. Jelikož britské velení obdrželo pouze rozkaz: „*Zajistit evakuaci pro co nejvíce mužů to půjde.*“, odmítalo se zapojit do obranných pozic. To Francouze velice pobouřilo. Ti se o evakuačních operacích dověděli až 29. května. Bylo jim přislíbeno, že počet míst i rozdělení sil v obranných pozicích bude shodné. Ve skutečnosti to tak nebylo. Přestože operace Dynamo byla mimořádně úspěšnou, znamenala úspěch více pro Brity než Francouze. Pravdou je, že Britové museli na plážích zanechat téměř veškeré své vybavení. Na druhou stranu bylo zachráněno přibližně 200 000 mužů, což byla téměř veškerá vycvičená armáda. Francouzských vojáků se podařilo převést okolo 130 000, s čímž nebyli příliš spokojeni, jelikož hlavní tíhu obrany museli nést oni. Evakuovaní francouzští vojáci byli v jiné situaci než Britové. Francouzi vnímali ústup pouze jako evakuaci z bezvýchodné situace. V britských přístavech byli opětovně naloděni a byli posláni do bezpečnějších přístavů ve Francii.

Operace Dynamo a veškeré s ní spojené akce v Dunkerque prohlubovaly ve Francouzích antipatii vůči Britům. Britové je odmítali nalodovat na svá plavidla a odmítali zaujímat obranná postavení. V samotném závěru operace 4. června 1940 postoupily německé jednotky velice blízko přístavu. Úkolem Britů a Francouzů bylo vytvořit zadní voj, který měl získat čas pro poslední odsun jednotek, nicméně i tento rozkaz byl britským velením ignorován. Po dobytí přístavu bylo zajato přibližně 30 000 francouzských vojáků a asi 1000 britských.

Vztahy mezi spojenci byly velice napjaté. Britové potřebovali po evakuaci přezbrojit síly, aby bylo možno se do Francie eventuálně vrátit, nicméně Francouzi tomu jen těžko věřili. Vyčítali spojencům, že nedostávají odpovídající leteckou podporu. Britové si však své bojové letouny již střežili pro svou vlastní obranu. Další expediční sbor byl schopen vyrazit přibližně kolem 11. června. Do té doby se však situace ve Francii zhoršila natolik, že již nebylo žádných posil třeba. Francouzi pokořeni a s pocitem zrady byli již na cestě ke kapitulaci. 18. června byl premiér Reynaud nahrazen Pétainem. Ten Britům nikdy nedůvěřoval a tak započala mírová jednání, která 22. června skončila v Compiègne.

Tím pro Francouze skončila bitva o Francii a pro Brity započala bitva o Británii.

6. Seznam literatury

- ALLCORN, William, *Maginotova linie 1928-1945*, Praha 2007.
- AUPHAN, Paul and MORDAL, Jacques, *The French Navy in World War II*, Annapolis 1959.
- BOYNE, Walter, *Křídla proti křídlům*, Praha 2001.
- CAWTHORNE, Nigel, *Bitvy druhé světové války*, Frýdek-Místek 2007.
- CAYGILL, Peter, *Spitfire Mk.I-V*, Praha 2004.
- ČEJKA, Eduard, *Bitva o Francii*, Plzeň 1994.
- DEIGHTON, Len, *Blitzkrieg*, Praha 1994.
- GARDNER, W. J. R., *The Evacuation from Dunkirk: 'Operation Dynamo' 26 May – 4 June 1940*, London 2000.
- GUDERIAN, Heinze, *Guderian- Vzpomínky generála*, Brno 2009.
- HYOT, Edwin, *Válka v Evropě: První díl*, Praha 2000.
- HYOT, Edwin, *Válka v Evropě: Druhý díl*, Praha 2001.
- CHURCHILL, Winston S., *Druhá světová válka, díly II.*, Praha 1993.
- JACKSON, Julian, *Francie v temných letech 1940-1944*, Praha 2006.
- JACKSON, Julian, *Pád Francie*, Praha 2006.
- KERSAUDY, Francois, *De Gaulle a Churchill*, Praha 2003.

LIGHTBODY, Bradley, *The Second World War: Ambition to Nemesis*, London 2004.

LORD, Walter, *Dunkerský zázrak*, Praha 2004.

MACKENZIE, Simon, *2. světová válka v Evropě*, Brno 2012.

MICHL, Jan, *Bitva o Francii – Příčiny porážky Armée de l'Air*, Praha 2011.

MOSIER, John, *Mýtus o blitzkriegu*, Praha 2004.

PAVELEC, Mike, *Německé letectvo 1933-1945*, Praha 2011.

PEJČOCH, Ivo, NOVÁK Zdeněk, HÁJEK, Tomáš, *Válečné lodě. Druhá světová válka*, Praha 1993.

REDFORD, Duncan, *A History of the Royal Navy - World War II*, London 2014.

ŠNAJDR, Miroslav, *Muži a stroje proti přívalu- Stíhači RAF a Hitlerův blitzkrieg 1940*, Praha 2013.

ŠNAJDR, Miroslav, *Úder blesku – Letecká válka 10. května 1940*, Praha 2010.

THOMAS, Nigel, *Německá armáda za druhé světové války*, Brno 2007.

WARNER, Philip, *Bitva o Francii 1940*, Plzeň 2005.

WASSON, Ellis, *Dějiny moderní Británie – od roku 1714 po dnešek*, Praha 2010.

WILSON, Patrick, *Dunkerque 1940*, Brno 2001.

ZALOGA, Steven, *Panzerkampfwagen IV vs. Char B1 bis – Francie 1940*, Praha 2011.

ZALOGA, Steven, *Polsko 1939 – Zrození bleskové války*, Praha 2007.

ALEXANDER, Martin, "*Fighting to the Last Frenchman*"? *Reflections on the BEF Deployment to France and the Strains in the Franco-British Alliance, 1939-40*. In: *Historical Reflections* 22, 1996, 1, s. 235-262.

Dostupné na jstor :www.jstor.org/stable/41299057

HARVEY, A. D., *The French Armee de l'Air in May-June 1940: A Failure of Conception*. In: *Journal of Contemporary History*, 25, 1990, 4, s. 447-465.

Dostupné na jstor: www.jstor.org/stable/260757

JERSAK, Tobias, *Blitzkrieg Revisited: A New Look at Nazi War and Extermination Planning*. In: *The Historical Journal*, 47, 2000, 2, s. 565-582.

Dostupné na jstor: www.jstor.org/stable/3021042

MASON, Henry, *War Comes to the Netherlands: September 1939-May 1940*. In: *Political Science Quarterly*, 78, 1963, 4, s. 548-580.

Dostupné na jstor: www.jstor.org/stable/2146355

7. Resumé

The aim of this bachelor thesis is to feature an allied operation with the code name Dynamo, which was the evacuation of British Expeditionary Force (BEF). After German's fast offensive during the Battle of France, there was a chance, that BEF could be surrounded by the Germans from the south and from the north as well. 26th of May General John Gort received an order to try to reach the harbour in Dunkerque, where could be a chance to board the fleets and leave France. Evacuation, planned by Admiral Ramsay, started on 27th of May and ended on 4th of June. Till that time allied fleets evacuated more than 200 000 British troops and about 130 000 French troops. The evacuation was also connected with some unfair acting of British forces against French forces. After evacuation French armies were too weak to fight without allies and against strong German's troops. That was also a reason, why the French politicians signed a truce agreement on 22th of June 1940.